

ЧАСОПИС ЗА ПЧЕЛАРСТВО

ПЧЕЛАР

ТОМЪНЪН СЪДЪРЖИМАЕ МАЙ 2007

50000 ПЧЕЛАРА
ЗА ОЧУВАНЕ
ПРИРОДИ У СРЕБИЛИ

ISSN 0000-0000-000-0000

www.spos.info

Часопис за пчеларство ПЧЕЛАР

Савез пчеларских организација Србије

Молерова бр. 13, 11000 Београд, 011/2458-640, 064/40-191-63
spos@sezampro.yu, www.spos.info, casopis-PCELAR@yahoo.com

APISLAVIA

APIMONDIA
Foundation

The Magazine of Serbian Beekeeping BEEKEEPER

The Beekeeping Association of Serbia, Serbia, 11000 Belgrade, 13 Molerova St.

Председник СПОС-а

Dipl. ing. Живослав Стојановић

Ул. Милана Мартиновића Металца бр. 4, 24413 Палић
024/753-771, 063/510-598, zobrad@yunord.net

Главни и одговорни уредник

Dr med. Родољуб Живадиновић

Ул. Стојана Јанићијевића бр. 12, 18210 Житковац
018/846-734, 063/860-8510
rodoljubz@nadlanu.com

Издавачки савети

Prof. dr Јован Кулиничевић (председник)

Prof. dr Босилка Ђуричић, Prof. dr Зоран Станимировић,

Prof. dr Десимир Јевтић, Prof. dr Слободан Милорадовић,
Prof. dr Милоје Брајковић, Јово Кантар, Жарко Живановић

Редакција

(по азбучном реду првог слова презимена)

Домаћи чланови редакције

Дипл. новинар Миланка Воргић (Нови Сад),

Драгутин Гајић (Велико Градиште), Милан Јовановић (Трстеник),

Ратко Јоковић (Лучани), Бранислав Карлеуша (Београд),

Дејан Крецуљ (Ковин), Милан С. Матејић (Влашки До),

Ing. Роберт Паст (Нови Сад), Рајко Пејановић (Шабац),

Милутин Петровић (Крагујевац),

Dr sci. vet. med. Нада Плавша (Нови Сад), Dr Славомир Поповић

(Београд), Владимир Хуњади (Петроварадин)

Сирани чланови редакције

Владимир Аугуштин (Метлика, Словенија), Борисав Брњада (Бар,

Црна Гора), Ферид Велагић (Тузла, Босна и Херцеговина),

Амир Демировић (Сански Мост, Босна и Херцеговина),

Милан Исидоровић (Суторме, Црна Гора), Dr med. Стипан

Ковачић (Дарда, Хрватска), Бранко Кончар (Козарац, Босна и

Херцеговина), Mr sci. Горан Мирјанић (Градишка, Босна и

Херцеговина), Александар Михајловски (Скопље, Македонија),

Франц Презељ (Камник, Словенија),

Dos. dr sci. Златко Пушкадија (Осијек, Хрватска),

Милорад Чeko (Бања Лука, Босна и Херцеговина),

Dr vet. med. Ирена Цимревска (Скопље, Македонија),

Франц Шивиц (Љубљана, Словенија)

Чланство у СПОС-у

Чланство у Савезу ичеларских организација Србије остварује се иреко друштва ичелара по слободном избору. Чланарина у 2007. години за чланове ичеларских организација из Србије износи 1 100 динара, из Републике Српске 28,8 КМ, из Федерације БиХ 40,5 КМ, из Хрватске 228 куна, из Словеније 5 273 тилара, за ичеларе из Црне Горе, Македоније и осталих иностранних земаља где се часопис ишаје обичном поштом 32 евра, а где се ишаје авионом 40 евра. Чланство подразумева добијање 12 бројева часописа Ичелар.

Рачун СПОС-а:

160-17806-08

Сарадња са часописом

Рукописи и фотграфии се не враћају. Редакција задржава право ревидовања текстових. За садржај текстових одговарају аутори, а за садржај ошласа ошлавивачи. Листови који иреузимају радове из часописа Ичелар дужни су да јасно наведу извор информација.

Историја часописа

Први илустрирани часопис за ичеларе ишаман је 1883. године у Београду под именом „Пчела“. Поштом је ишаман „Српски ичелар“ 1. октобра 1896. године у Сремским Карловцима. Од 1899. године наславља да за издаје Српска ичеларска задруга у Руми. „Пчелар“, орган Српског ичеларског друштва, излази од 1. јануара 1898. године у Београду. Јануара 1934. године сјојили су се „Пчелар“ и „Српски ичелар“ и од тада излазе под називом „Пчелар“.

Указом председника СФРЈ „Пчелар“ је 1973. године одликован Ордеином заслуга за народ са сирним зрацима за изванредне заслуге, пошларисање и унапређење ичеларства, а Културно-просветна заједница Србије доделила му је 1984. године Вукову награду за рад у развоју културе у Србији.

Тираж: 14 000. Штампа: Колор прес – Лајово, тел. 034/853-715, 853-560, kolorpres@ptt.yu

Фотграфиа на насловној страни: Вешар, суша, пауши... Шиа нас још чека ове године?

Фото:

Родољуб Живадиновић,
Житковац

**Ко не зна, нека учи чийајући Пчелар.
Ко зна, нека ужива у обнављању градива.
Ко зна боље, нека то и напише.**

Милан Јовановић	
ПИСМО ПЧЕЛАРИМА ЗА МАЈ	197
Верољуб Умељић	
ПОСТУПЦИ СА ПЧЕЛИЊИМ ДРУШТВИМА У КОЈИМА СЕ ПОЈАВИО РОЈЕВИ НАГОН	202
Мирослав Поњавић	
КАКО НАЈЛАКШЕ СКИНУТИ РОЈ И СМЕСТИТИ У КОШНИЦУ	205
Горан Павловић	
НАШЕ ПЧЕЛЕ ВИШЕ НЕ ЛЕТЕ	207
Ненад Мацић	
ПЧЕЛАРЕЊЕ НА ПЛАНИНИ	208
Славомир Поповић	
КАКО ДАНАС ДОЋИ ДО КВАЛИТЕТНИХ МАТИЦА?	210
Јован Кулинчевић	
СТРЕС И ПЧЕЛИЊЕ ДРУШТВО	216
Љубисав Аранђеловић	
МЕДНО И СТРЕСНО	218
Велимир Палић	
ПРИРОДА, ПЧЕЛИЊЕ ГНЕЗДО И ПЧЕЛАР	219
Рајко Пејановић	
ДА ЛИ ЈЕ ЕКОНОМСКИ ОПРАВДАНО БИТИ ПЧЕЛАР ПРОФЕСИОНАЛАЦ?	221
Душко Грбовић	
ИСТАКНУТИ ПЧЕЛАРСКИ УЧИТЕЉ СРЕТЕН М. АЦИЋ	224
СКУПОВИ	226
ИЗВЕШТАЈ СА СЕДНИЦА ИО СПОС-а	228

Издвајамо из садржаја

Верољуб Умељић

ПОСТУПЦИ СА ПЧЕЛИЊИМ ДРУШТВИМА У КОЈИМА СЕ ПОЈАВИО РОЈЕВИ НАГОН 202

Када ројеви нагон измакне контроли пчелара, на располагању му стоји неколико нужних решења, које аутор

текста детаљно објашњава читаоцима

Горан Павловић

НАШЕ ПЧЕЛЕ ВИШЕ НЕ ЛЕТЕ 207

Проблеми пчелара са несавесним воћарима трају годинама. Просто је невероватно како воћари не могу да схвате вредност пчела

у опрашивању, док највеће светске студије указују да остали опрашивачи полако изумиру, а да је пчела једина која се успешно бори са еколошким проблемима

Ненад Мацић

ПЧЕЛАРЕЊЕ НА ПЛАНИНИ 208

Иако велики број пчелара наше земље пчелари у брдско-планинским пределима, само мали број њих се одлучује да нам напише своја драгоцене искуства.

Прочитајте и напишите нам и своја искуства

Славомир Поповић

КАКО ДАНАС ДОЋИ ДО КВАЛИТЕТНИХ МАТИЦА? 210

Никада у историји пчеларства Србије се није догодило да пчелари не могу слободно да

одгајају и продају матице, јер им је то недавно забрањено. Аутор покушава да вас научи како да сами одгајите квалитетну матицу, али ће те читајући овај текст сазнати и како да одаберете од кога ћете купити!

Реч цредника

Прошлог месеца сам вам обећао извештај о активностима СПОС-а на енергичнијем продору у све сфере друштвеног живота, нарочито у сарадњи са надлежним државним органима чији је предмет деловања и пчеларство. Дужност свих нас хонорарно или стално запослених у СПОС-у јесте да учинимо све што је у нашој моћи да помогнемо што бржи развој пчеларства, што и чинимо и за шта смо плаћени, како би по уласку у Европску Унију (ма када то било) били спремни да издржимо тешку тржишну утакмицу. Сви пчелари морају да схвате да је то неминовност која ће нам донети и добрих и лоших ствари, а да се за оне лоше морамо припремати још данас, како би их лакше савладали и преокренули у нашу корист, а то је итекако могуће. За то је потребно много рада и правих идеја, али, пре свега, ваше разумевање и правилно схватање ситуације у којој се налазимо. Дужност нам је да будемо сложни, да јединствено наступамо на свим нивоима. Само то ће нас спасити од увоза јефтиног меда, извоза по скандалозно ниским ценама, доношења закона везаних за пчеларство без нашег учешћа (што је деценијама била пракса). Налазимо се у историјском тренутку када нас очекује доношење великог броја нових прописа који могу бити врло неповољни по нас, ако се буду преузимали из појединих европских држава где је пчеларско законодавство лоше решено. Морамо да предњачимо, да предлажемо и водимо, а не да кукамо над сопственом судбином тек када неки закон почне да се примењује (као што је био случај прошле године када је ово руководство СПОС-а, ни криво ни дужно, дочекало примену застарелог Закона о унапређењу сточарства, који забрањује продају неселекционисаних матица, али и ројева и друштава у којима нема селекционисаних матица).

Свињарев производ је прасе и он може да га прода без доказа да му је мајка селекционисана, а пчелар не може да прода рој ако у њему нема селекционисане матице!? Цела та трагикомична ситуација не би ни морала бити чудна, јер смо се у последњих тридесетак година нагледали многих неуких и нестручних људи који су писали разне застареле законе, али примену овог Закона свесрд-

но и јавно подржавају научни радници Пољопривредног факултета у Земуну! Подржавају оно чега нигде у свету нема и за шта не постоји научно оправдање! Из њима (а богами и нама) познатих разлога. У скоро свим земљама се матице селекционисају, али су тржишно равноправне са обичним матицама које производе пчелари или саме пчеле ројењем и тихом сменом, како су милионима година радиле. Продају се и једне и друге, одржава се генетска разноврсност, а квалитет матица је једино пресудан за пчелара приликом набавке.

Међутим, како каже народна изрека, никад се не зна зашто је нешто добро. Овај негативни пример, ког ето помињем по ко зна који пут, отворио је СПОС-у очи! Схватили смо да се морамо борити за себе, иначе нас могу затрпати законима сумњиве практичне вредности, чак и штетним. И то не из неке зле намере, далеко од тога. Једноставно, мали број законодаваца суштински познаје пчеларство и то је нормално. Зато ће сарадња са нама обезбедити доношење закона који ће осликавати најбоље примере из развијених пчеларских земаља где закони развијају пчеларство, а не гуше га. Надам се да ће нам лоши закони из неког прошлог времена остати само мрља у сећању, а да ће нам нови помоћи да развијемо пчеларство и да га учинимо профитабилним занимањем, што оно сада није. Тако ће и држава и пчелари имати користи.

Одмах по ступању на дужност Координатора СПОС-а за сарадњу са државним органима, интензивно сам започео са активностима. Пре свега, за почетак је важно остварити што више контаката и упознати што већи број званичника којима је пчеларство макар део свакодневног рада. Већ након првих контаката схватио сам колико смо грешили у прошлости. Држава је створила одличну мрежу различитих служби које потпуно покривају комплетну пчеларску проблематику. А ми их једноставно нисмо анимирали.

Након успостављања веома пријатног и крајње конструктивног контакта са државним секретаром за пољопривреду (Др Данило Голубовић), предложио сам покретање опсежније акције пољопривредне инспекци-

је током прскања воћа у цвету. Он је иницијативу одмах прихватио и буквално за један дан спровео у дело. Сви пољопривредни инспектори добили су налог да током сезоне прскања воћа обиђу веће пчеларе и воћаре, процене стање и још једном упозоре на последице убијања пчела од стране несавесних воћара. Акција је успешно спроведена. Иако је и ове године било проблема са изласком пољопривредне инспекције на терен по позиву оштећених пчелара, та појава није била масовна као раније. Права вредност ове акције лежи управо у томе да инспектори виде да држава брине о пчеларима, што ће их будуће сигурно учинити много доступнијим за сарадњу, и поред њиховог обимног осталог редовног посла. Кад смо већ код тога, ове године су оштећени пчелари опет правили грешке на које указујемо годинама, али још увек информације нису стигле до свачијег уха. Наиме, кад настане тровање пчела, пчелар треба *писмено* да достави позив и ветеринарском и пољопривредном инспектору, а приликом предаје тог документа, треба да захтева оверу да је примљен. Тиме се пчелар осигурао за предстојећи судски процес, јер неће имати бољег доказа да је обавестио инспекцију, него што је то заведени позив.

Ова акција добре воље само је почетак будуће сарадње. Наиме, договорио сам састанак са државним секретаром и представницима свих управа у Министарству на коме ћемо изнети све проблеме који нас тиште. У току је и израда плана који ћемо представити на том састанку, а који осликава наше виђење решења горућих проблема у пчеларству Србије. СПОС-ови предлози решења нису финансијски исувише захтевни, па очекујем знатан напредак. Разговарао сам са државним секретаром и о увођењу подстицаја за пчеларе, и добио обећање да ће се он приликом доношења буџета залагати да наш предлог буде уважен, тако да се можемо надати увођењу подстицаја за бензин за селидбу пчела за све пчеларе регистроване преко СПОС-а. Како сам сазнао, постоји шанса да ове године добијемо чак и извозни подстицај од 20 динара по килограму меда.

Пред предстојећи састанак посетио сам и надлежне у Министарству пољопривреде по

питању фалсификовања меда, како бих се упознао са могућношћом за решавање тог великог проблема, због ког не само да пчелари имају веома отежан пласман правог меда, већ и значајан проценат грађана Србије једе нешто што се назива медом, а није мед, и што сигурно може негативно утицати на њихово здравље. Према томе, проблем је државни (здравствени, правни, економски) колико и пчеларски. Захтевао сам организовање опсежне акције контроле квалитета меда на тржишту уз драстично пооштравање казнене политике за фалсификаторе, и то ће бити једна од главних тема предстојећег састанка.

Много је жалби пчелара на сумњив квалитет лекова за пчеле. Зато сам сматрао приоритетом да одмах посетим Ветеринарски сектор Агенције за лекове и медицинска средства Србије. Изложио сам наше проблеме, пре свега са ефикасношћу лекова, због чега трпимо огромне губитке. Јер, пчелар није дужан да зна ветерину, већ треба да оде

до ветеринарске апотеке и купи лек за пчеле, а он би, ако је већ регистрован и налази се у продаји, требало да има задовољавајућу ефикасност. Али, то није увек тако. И

зато што пчелари знају да већ годинама није увек тако, зато се и труде да и област лечења пчела добро упознају како не би трпели штету због незнања. Изнео сам пример масовног страдања пчела у Србији током зиме 2004/2005, највероватније због недовољне ефикасности лекова, када је страдало бар 120 000 друштва, што је новчани еквивалент од 12 000 крава. Да је угнуло толики број крава, то би био страпан инцидент, а за пчеле се нико није забринуо.

Речено ми је да је Агенција свесна тих проблема. Њени челни људи изненађујуће добро, чак врхунски, познају ситуацију око лекова у пчеларству, што доказује да није тачно да пчеларство никога не занима. Напротив, само је потребно да и ми пчелари нешто учинимо. Дата су нам упутства да сваку неефикасност лекова морамо званично да пријавимо. За то постоји официјелни образац, а у припреми је и нови, који ће изаћи за око месец дана, и добили смо дозволу да га истакнемо на нашем сајту. Што већи број нас буде пријавио недостатак ефикасности

**НОВА ЕРА
У САРАДЊИ СА
НАДЛЕЖНИМ ДРЖАВНИМ
ОРГАНИМА**

неког лека, то ће раније Агенција моћи да делује и предузме одговарајуће законске мере. Како кажу, некада је било лако регистровати лек, са свега неколико страница пропратног материјала. Данас је за регистрацију потребно више хиљада страница потврде квалитета лека. У Србији је данас по новим правилима регистрован само један лек у пчеларству и то прошле године (детаље погледајте у табели), док преостали имају старе, али важеће регистрације још неко време. Како кажу у Агенцији, неки од лекова највероватније неће добити поновну регистрацију из више разлога. Они су свесни да на тржишту има и много нерегистрованих лекова, али нам саветују да обавезно пријављујемо и њихову евентуалну неефикасност, иако они нису у њиховој надлежности, већ су у надлежности инспекције.

Дати списак регистрованих лекова представља извод из регистра Агенције. Сви остали препарати на тржишту на бази флувалината, амитразе, кумафоса, цимиазол хидрохлорида, мравље киселине, тимола, фумагилина и јода **НИСУ РЕГИСТРОВАНИ** за употребу у пчеларству Србије. Сви наведени подаци могу се наћи у Националном регистру ветеринарских лекова који издаје Агенција за лекове и медицинска средства Србије из Београда.

У току је још неколико активности, али о њима ћете бити обавештени кад буду дошле у фазу реализације.

Захвалио бих се свима из Министарства пољопривреде и Агенције за лекове и медицинска средства Србије који су у протеклих месец дана изашли у сусрет пчеларима Србије и дали нам наду да ће бити боље, госпо-

Лек	Активна материја	Датум издавања дозволе	Датум истека дозволе	Произвођач
Варотом	флувалинат	20. 07. 2004.	20. 07. 2009.	Евротом, Рума
Амитраз 500 Сет	амитраз	03. 07. 2002.	03. 07. 2007.	Матех, Шабац
Биварол	амитраз	18. 02. 2002.	18. 02. 2007.	Апивет, Нови Сад
Варамит	амитраз	09. 10. 2003.	09. 10. 2008.	Евротом, Рума
Супер Стрипс	кумафос	03. 07. 2002.	03. 07. 2007.	Апивет, Нови Сад
Апитол	цимиазол хидрохлорид	20. 12. 2002.	20. 12. 2007.	Евротом, Рума
Фурмитом	мравља киселина	20. 07. 2004.	20. 07. 2009.	Евротом, Рума
Apiguard	тимол	17. 07. 2006.	17. 07. 2011.	Laleham Healthcare Limited, Велика Британија
Апинозем	фумагилин	18. 02. 2002.	18. 02. 2007.	Евротом, Рума
Аскотом	јод	20. 07. 2004.	20. 07. 2009.	Евротом, Рума

Дугогодишњи је захтев чланства да објавимо списак регистрованих лекова у пчеларству, пре свега против варос. Челни људи Агенције су на лицу места из компјутерске базе података извадили тражене податке и дали дозволу за објављивање, јер то и јесу јавне информације. Овде објављујемо списак регистрованих лекова у пчеларству на данашњи дан у Републици Србији, само на бази овде наведених активних материја. Напомињем да регистрација важи 5 година, а да се лек може продавати још 6 месеци након истека регистрације, и то само оне количине које се нађу на залихама, даља производња није дозвољена.

ди Данилу Голубовићу, Драгану Пушари, Ненаду Терзићу, Милану Студену, Дејану Тадићу и Горану Росићу, као и госпођи Босиљки Јовановић.

На жалост, на крају морам да напоменем да постоје људи којима не одговара активност СПОС-а на увођењу реда у пчеларство Србије. Напомињем да су ових дана већ покушали да нас у СПОС-у заваде и сигурно ће то покушавати и у наредном периоду. Апелујем на све нас да будемо сложни како би се изборили са свим објективним проблемима који нас тиште, те да не дозволимо да нечији ситни интереси превладају опште интересе свих пчелара Србије.

ПИСМО ПЧЕЛАРИМА ЗА МАЈ

Милан Јовановић

ул. Радоја Крстића бр. 37/16, 37240 Трстеник
(063) 8325-970, (037) 713-335
www.apiaryum.co.yu, apiaryum@ptt.yu

Мај је добио име по Маји, староиталској богињи природе, плодне земље и биљака. То је месец сунца и топлоте, месец када све око нас цвета, расте и размножава се и када дани постају приметно дужи.

Римљани су првих дана маја одржавали свечаности у част Флоре, богиње цвећа. Свака анкета ће сигурно показати да је за већину људи ово најлепши месец у години.

А за већину пчелара, мај представља месец „бујања багрема“ и „брујања ројева“. И пчеле и пчелари имају пуне руке посла.

Robinia pseudoacacia

Француско краљевство је имало увек добро уређене паркове, а тражиле су се разноврсне и јединствене биљке. Европа је добила први багрем 1601. године када је баптован француских краљева Анрија IV и Луја XII Жан Робин (1550–1629) донео багрем из Канаде, а иначе багрем потиче из Вирџиније. Чувени шведски ботаничар Linnaeus је по имену овог баптована и његовог сина Веспасиана Робина (1579–1662) багрему дао име Robinia pseudoacacia (acacia од грчке речи „acis“ – бодља, псеудо – лажно), а зову га још и црни скакавац – black locust (Saint-Jean de Creve Coeur & Jean Hector, 1786; William Withers, 1842; David S. Michener). Почетком XVIII века багрем је почео да се шири Немачком, Аустријом и Мађарском.

Цветање багрема зависи од положаја и временских прилика, а белешке многих наших пчелара говоре да код нас багрем најчешће цвета од 6. до 20. маја (С. Купусинац; Т. Младеновић, Б. Атанасковић, П. Цветковић, 2000). Просечно време почетка цветања багрема је од 11. до 16. маја. Најраније цветање багрема је поред Дунава и доњег тока

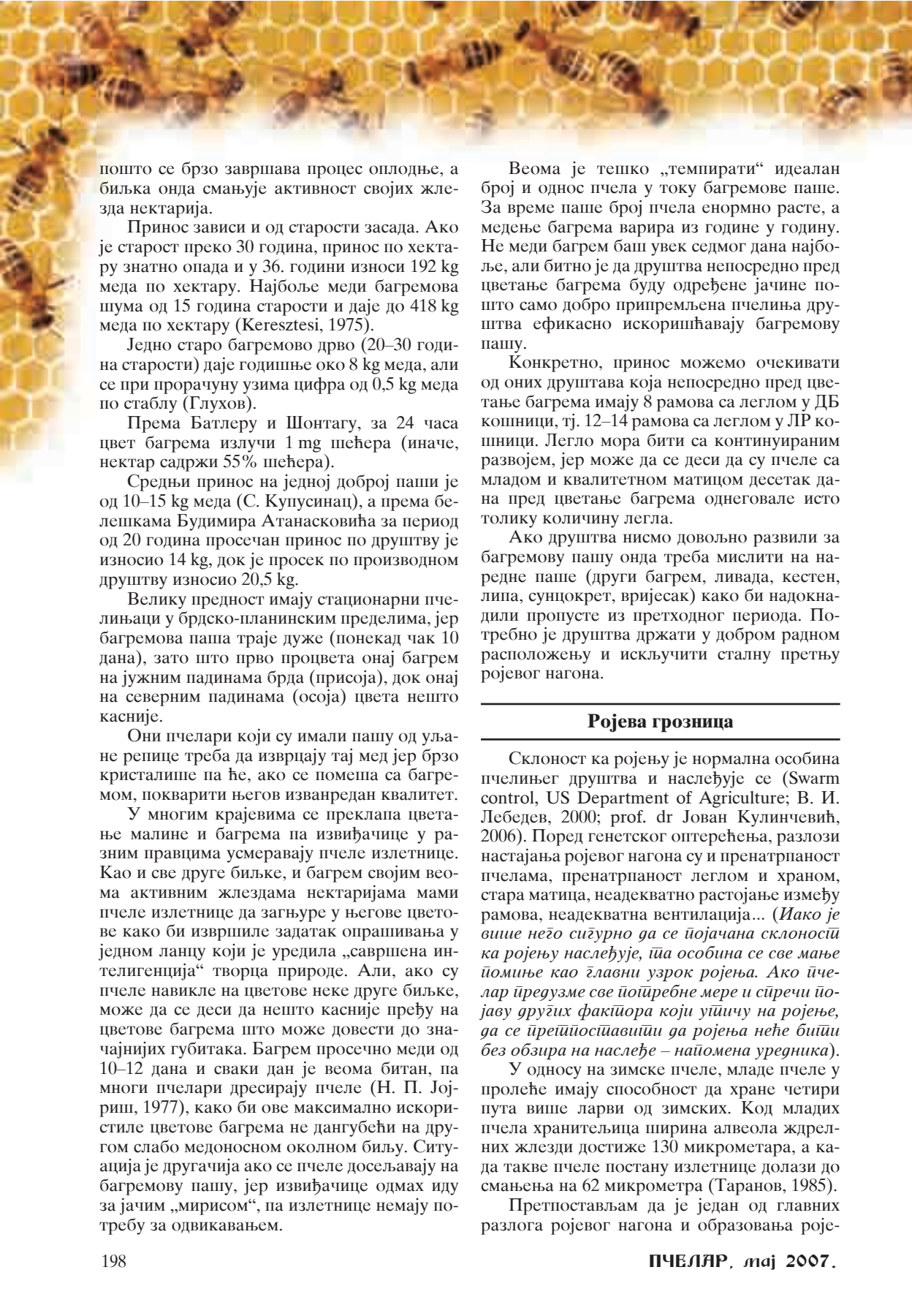
Саве (7–9 дана раније), а разлог за то су топли сунчеви зраци који се одбијају од водене површине. При прогнози цветања потребно је да се на сваких 100 m надморске висине дода 4–6 дана каснијег цветања багрема.

Велика је вероватноћа да у многим крајевима наше земље ове године приноси неће бити велики, јер све оне године када је багрем цветао пре 30. априла (1951, 1961, 1968) су биле слабо медоносне (С. Купусинац).

Дакле, у већини случајева је боље да багрем процвета у другој половини маја зато што је тада време стабилније, топлије је, а све то повољно утиче на лучење нектара. И она друштва која су заостајала у развоју тада су јача и спремнија. Ово није правило, јер постоји још много фактора (температура, јачина сунчеве светлости, влажност ваздуха, влага земљишта, ветар), али подаци показују да, када се принос упоређује са временом цветања, то је углавном било тако.

Што се пчеле дуже задржавају на цветовима багрема, то багрем мање меди, а ако је задржавање краће онда треба очекивати већи унос (Глухов). Овде бих напоменуо да пчела дужим задржавањем на цвету багрема директно утиче на смањење лучења нектара

пошто се брзо завршава процес оплодње, а биљка онда смањује активност својих жлезда нектарија.

Принос зависи и од старости засада. Ако је старост преко 30 година, принос по хектару знатно опада и у 36. години износи 192 kg меда по хектару. Најбоље меди багремова шума од 15 година старости и даје до 418 kg меда по хектару (Keresztesi, 1975).

Једно старо багремово дрво (20–30 година старости) даје годишње око 8 kg меда, али се при прорачуну узима цифра од 0,5 kg меда по стаблу (Глухов).

Према Батлеру и Шонтагу, за 24 часа цвет багрема излучи 1 mg шећера (иначе, нектар садржи 55% шећера).

Средњи принос на једној доброј папи је од 10–15 kg меда (С. Купусинац), а према белешкама Будимира Атанасковића за период од 20 година просечан принос по друштву је износио 14 kg, док је просек по производном друштву износио 20,5 kg.

Велику предност имају стационарни пчелињаци у брдско-планинским пределима, јер багремова папа траје дуже (понекад чак 10 дана), зато што прво процвета онај багрем на јужним падинама брда (присоја), док онај на северним падинама (осоја) цвета нешто касније.

Они пчелари који су имали пашу од уљане репице треба да изврцају тај мед јер брзо кристалише па ће, ако се помеша са багремом, покарвати његов изванредан квалитет.

У многим крајевима се преклапа цветање малине и багрема па извиђачице у разним правцима усмеравају пчеле излетнице. Као и све друге биљке, и багрем својим веома активним жлездама нектаријама маме пчеле излетнице да загњуе у његове цветове како би извршиле задатак опрашивања у једном ланцу који је уредила „савршена интелигенција“ творца природе. Али, ако су пчеле навикле на цветове неке друге биљке, може да се деси да нешто касније пређу на цветове багрема што може довести до значајнијих губитака. Багрем просечно меди од 10–12 дана и сваки дан је веома битан, па многи пчелари дресирају пчеле (Н. П. Јојриш, 1977), како би ове максимално искористиле цветове багрема не дангубећи на другом слабо медоносном околном биљу. Ситуација је другачија ако се пчеле досељавају на багремову пашу, јер извиђачице одмах иду за јачим „мирисом“, па излетнице немају потребу за одвицавањем.

Веома је тешко „темпирати“ идеалан број и однос пчела у теку багремове паше. За време паше број пчела енорно расте, а медење багрема варира из године у годину. Не меди багрем баш увек седмог дана најбоље, али битно је да друштва непосредно пред цветање багрема буду одређене јачине пошто само добро припремљена пчелиња друштва ефикасно искоришћавају багремову пашу.

Конкретно, принос можемо очекивати од оних друштава која непосредно пред цветање багрема имају 8 рамова са леглом у ДБ кошници, тј. 12–14 рамова са леглом у ЛР кошници. Легло мора бити са континуираним развојем, јер може да се деси да су пчеле са младом и квалитетном матицом десетак дана пред цветање багрема однеговале исто толику количину легла.

Ако друштва нисмо довољно развили за багремову пашу онда треба мислити на наредне паше (други багрем, ливада, кестен, липа, сунцокрет, вријесак) како би надокнадили пропусте из претходног периода. Потребно је друштва држати у добром радном расположењу и искључити сталну претњу ројевог нагона.

Ројева грозница

Склоност ка ројењу је нормална особина пчелињег друштва и наслеђује се (Swarm control, US Department of Agriculture; В. И. Лебедев, 2000; prof. dr Јован Кулинчевић, 2006). Поред генетског оптерећења, разлози настајања ројевог нагона су и пренатрпаност пчелама, пренатрпаност леглом и храном, стара матица, неадекватно растојање између рамова, неадекватна вентилација... (Иако је више него сигурно да се појачана склоност ка ројењу наслеђује, ња особина се све мање помиње као главни узрок ројења. Ако пчелар предузме све потребне мере и сиречи појаву дружих фактора који утичу на ројење, да се прејивостијавиши да ројења неће бити без обзира на наслеђе – најомена уредника).

У односу на зимске пчеле, младе пчеле у пролеће имају способност да хране четири пута више ларви од зимских. Код младих пчела хранитељица ширина алвеола ждрелних жлезди достиже 130 микрометара, а када такве пчеле постану излетнице долази до смањења на 62 микрометра (Таранов, 1985).

Претпостављам да је један од главних разлога ројевог нагона и образовања роје-

Неки претпостављају да, услед пренатрпанosti, долази до лоше дистрибуције матичне сустанце па услед тога друштво улази у ројеви нагон. Међутим, ову претпоставку коју многи цитирају бих лично искључио из простог разлога што распоред матичњака говори нешто друго, док је услед прераде нектара увек присутна одређена влажност која је идеална материја за транспортовање феромона кроз ваздух (Дражић, Кезић, 2000).

Нађени матичњаци и уништени

Слика 1

Поклопљено гнездо

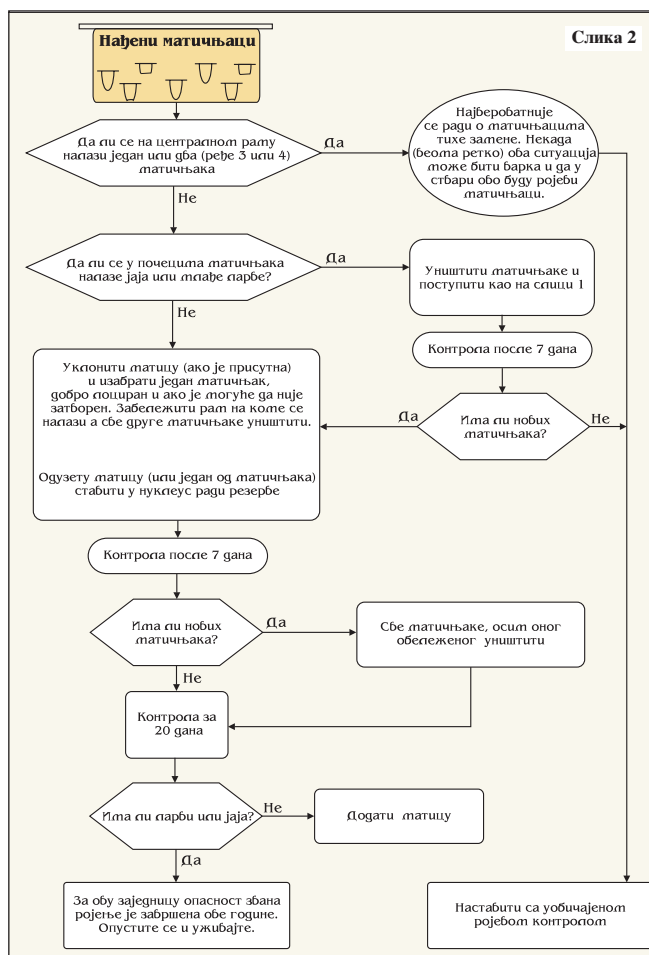
Празни радови сатне основе

Матична решетка

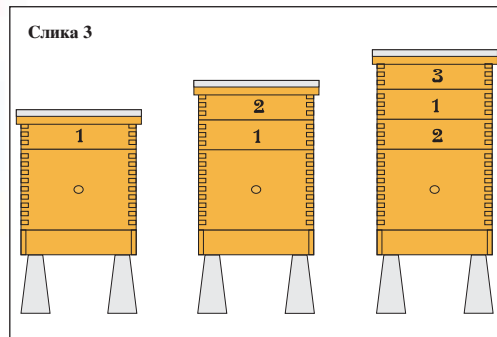
Матича + празни радови + отворено гнездо

Проценат успешности зависи и од старости матичњака, а најтеже је када су матичњаци затворени. Уколико нађемо јаја у звончићима, проценат успешности је скоро стопроцентан. На слици 2 је дат шематски приказ како поступити у одређеној ситуацији у зависности од могућности.

Ниједан начин санирања није 100% сигуран и треба се прво трудити да до нагона не дође. Једна од варијанти је и вештачко раз-

ројавање такве пчелиње заједнице и преносење исте на више од 5 km од пчелињака, а када се матице спаре, заједнице спојити или умножити пчелињак.

Професионални пчелари раде другачије покушавајући да релативно уштеде у времену. Уместо проширивања, они плодишта пред пашу сужавају на што мањи број наставака. После 4 дана матица се уклања, а 10 дана касније сви матичњаци се одстрањују да би се после неколико дана додала млада оплођена матица. На овај начин нема обавезних контрола на 7 дана (Brother Adam).

Иначе, сваких седам дана морамо вршити контролу. Код ЛР кошнице, са задње стране подижемо горњи наставак под углом од око 45° и погледамо са доње стране, а код ДБ кошнице вадимо централни рам са леглом.

Посебна опасност вреба од дугих кишних дана који се јављају у мају, па је то још један разлог више да за сваки случај поседујемо резервне наставке. Кров и подњаче могу се импровизовати или у различитим комбинацијама користити кровове других друштава.

Вентилацију не треба занемарити, а они који немају мрежасте подњаче треба да искористе све празне наставке и поставе их на подњачу. Да не би дошли у овакву ситуацију, пчеле морамо константно оптерећивати грађном саћа, а матици остављати простор за јаја.

Први знаци могу бити гомилање пчела у грозд испод рамова што нам указује на то да је ројеви нагон на помолу и да морамо извршити проширивање гнезда (ако већ није касно). Важан предзнак је и ако видимо освежене старе или нове „звончиће“, тј. незалегнуте почетке ројевих матичњака.

У мају је и први или други циклус одсецања трутовског саћа употребом рама грађевњака, који уједно служи и за спречавање на-

стајања ројевог нагона. Стављамо га у средину легла.

Ројење

Они који не врше никакву контролу ројења, могу остати и без пчела и без меда. Ако се рој ухвати у близини пчелињака најбоље је узети један рам отвореног легла (слика 4) и ставити га у непосредну близину роја. Када матица и већи део пчела пређе на рам, ставити га у једну празну кошницу (слика 5) и чекати док све пчеле не уђу (слика 6).

Најчешће растојање насељавања роја од матичне заједнице је између 300 m и 4 km (Lindauer, 1951; Seeley, Morse, 1977), а могу се

Слика 7

наћи и до 10 km (D. Villa, 2004). Само 5% пчела роја посећује ново место пре изласка роја (Seeley, Morse, 1977; Villa, 2004).

Према јачини роја одређујемо број додатих рамова. Роју на слици 7 су додата по три рама са сатним основама са обе стране централног рама. Било је мало и требало је одмах додати још по два рама са сатним основама. Иначе, овај рој је ухваћен 14. маја прошле године и исте године на багреновој паши дао цео ЛР наставак меда.

Величина роја варира у зависности од много фактора (климе, расе, запремине кошнице из које је рој изашао...). Заједнице које се налазе у пределима са дугом и хладном зимом преферирају већу запремину гнезда, а самим тим дају и веће ројеве (Seeley, Morse, 1977; Jaucoux, Parise, 1980, 1981).

Fell и сарадници (1977, Њујорк) после мерења извештавају да се тежина роја креће од 0,3 kg до 5,3 kg (просек 1,5 kg), док Rinderer и сарадници (1982, Јужна Луизијана) наводе распон од 0,2 kg до 2,2 kg (просек 0,9 kg).

Додавање наставака

Први наставци и полунаставци који се додају на почетку багренове паше треба да

буду са 50% извучених рамова и 50% са сатним основама (Лебедев).

ЛР кошници додајемо наставак тако што из другог плодишта извадимо два рама са медом и убацимо у средину трећег наставака. Подразумева се да се настављају само плодишта која су густо запоседнута пчелама и када саће уздуж сатоноша побели.

Сва празна места у трећем наставку треба попунити са празним извученим рамовима и основама, а на место два одузета рама из плодишта додати извучене рамове.

Код ДБ кошнице такође додајемо полунаставке (слика 3). Поједина друштва већ имају додате полунаставке (додате у воћној паши), а да би пчеле лакше прешле у медиште треба ножем сасећи медну капу на неколико централних рамова и отворити директан пролаз пчелама у медиште.

Замена матица и производња ројева

У току багренове паше треба извршити одговарајуће припреме за замену матица и производњу ројева, а то подразумева припрему и дезинфекцију наставака, одабир одгајивачких друштава, припрему основа матичњака, пуњење оплодњака...

Најбоље је формирати ројеве одмах по завршетку багренове паше како би ефикасно искористили сваки дан пролећа, јер права снага развоја је управо у овом месецу.

Да би то реализовали морамо на време обезбедити матице. Ако сами одгајамо матице морамо турнус започети месец дана раније, а ако то нисмо урадили, најбоље је купити матице, јер ако заједнице пустимо да саме одгајају матице онда губимо много.

И за крај бих додао да је ово идеалан месец за сакупљање цветног праха. Ако у кошницама имамо доста оквира са цветним прахом онда из сваке заједнице треба узети по 1–2 оваква рама, сложити их у наставке и додати заједницама које ће их залити медом и поклопити. Потом такве оквире стављамо у складиште и чекамо узимљавање када пчеле подсетимо на мирис већ давно прошлог маја.

ПОСТУПЦИ СА ПЧЕЛИЊИМ ДРУШТВИМА У КОЈИМА СЕ ПОЈАВИО РОЈЕВИ НАГОН

Верољуб Умељић

34000 Крагујевац
Ул. Чедо Дулејановића бр. 33
(034) 362-879, (063) 814-80-80
umeljic@ptt.yu
www.umeljic.com

Срећна је околност за опстанак пчелиње врсте, што човек у њиховом животу не може ништа битно да измени. Покушаје ситних подвала и принуда оне брзо откривају и настављају да живе по својим правилима. Па и када је у питању природно ројење, дешава се да, и поред предузетих радњи за спречавање појаве ројевог нагона, код појединих друштава приметимо ројеве матичњаке, што нам указује да ће се то друштво ускоро ројити.

Пре него што се упустимо у приказивање поступака са пчелињим друштвима у којима се појавио ројеви нагон, треба рећи пар речи о квалитету матица из ројевог нагона. Пчеларски научници, генетичари, не препоручују умножавање пчелињих друштава матицама, односно матичњацима из ројевог нагона. И међу појединим пчеларима практичарима постоји сумња, дилема и нејасан став по овом питању. Сматра се да ће се пчелиња друштва таквих матица, због наслеђених генетских особина, наредне године обавезно ројити, без обзира на предузете мере за спречавање ројевог нагона. Међутим, пчеларска пракса најчешће не потврђује ову претпоставку. Треба подсетити и на више пута истицану чињеницу, да је нагон за ројењем најприроднија појава у пчелињем друштву и да су матице, односно матичњаци, том приликом настали најприроднијим начином, због чега су свакако и веома квалитетне/и. И још једно подсећање – ројеве матице су одржале пчелињу врсту од постанка до данас. Ово не значи да узгој матица треба да базирамо на ројевим матичњацима, али када их откријемо у кошници, њих, односно

матице из њих излежене, можемо итекако користити.

Шта радити са друштвом у коме се појавио ројеви нагон?

Први начин. Грубу, али брзу, визуелну контролу појаве нагона за ројењем, на основу започетих или већ изграђених ројевих матичњака, можемо извршити делимичним или потпуним подизањем првог тела изнад плодишта, и увидом да ли на доњој ивици сатова на том телу има матичњака (сл. 1). Код кошница настављача ројеви матичњаци се често појављују баш на тим местима.

Слика 1: Ројеви матичњаци на доњим ивицама медних сајмова

На једном раму може да има 15–20 матичњака, а укупно у кошници 40, па и више, различитих старости, најчешће распоређених по ободу саћа. Ако приметимо и затворене матичњаке, онда можемо очекивати да се то друштво ускоро роји. Ако је време по-

годно, најдуже за 2–3 дана први рој ће изаћи. Ако не желимо да у том друштву нешто предузимамо, већ хоћемо да дозволимо да се оно природно разроји, онда треба да дежурамо и чекамо да рој изађе, па ако будемо имали среће да то и приметимо и да се он ухвати за грану неког оближњег дрвета, онда ћемо га са ње скинути и сместити у кошницу.

Слика 2: Природни рој

Други начин. Када друштво добије ројеви нагон, на лѐто његове кошнице можемо поставити кавез за спречавање одласка роја, који је израђен од матичне решетке (сл. 3). Коришћењем овог кавеза не спречавамо ројење заједнице, већ спречавамо одлазак роја од кошнице. Матица која крене са ројем остаће заробљена у кавезу, па ће се пчеле излетелог роја, када осете да матица није са њима, вратити и окачити за полетаљку, односно кавез у коме је матица. Те пчеле смештамо у празну кошницу као природни рој, тако што кавез отварамо како бисмо са пчелама у подметнуту кошницу убацили и матицу. Можемо и без отварања кавеза прво да сместимо пчеле, а затим да пажљиво отворимо кавез, ухватимо матицу и додамо је роју.

Слика 3: Кавез за спречавање одласка роја

Проблем може да настане зато што матица пред ројење добија мање хране, престаје да полаже јаја и доста „омршави“ па понекад постоји могућност и да се провуче кроз решетку кавеза и оде са ројем. Слична ситуација је и са неспареним матицама, које одлазе са другим и трећим ројем.

Када већ говоримо о кавезу за спречавање одласка роја од кошнице, треба рећи да је он у неку руку нехумана направа, јер пчелама онемогућава, када већ почну, да потпуно одиграју највеличанственији чин у свом животу – ројење.

Трећи начин. Када приметимо затворене ројеве матичњаке, а друштво се још није ројило, можемо га у томе предухитрити и сами плански разројити како нам то одговара.

У тој кошници је доста пчела и теже је пронаћи матицу. Ако је пронађемо треба је са једним рамом легла, на коме нема матичњака и рамом хране, са припадајућим пчелама, преместити у празну кошницу, коју постављамо на ново место. Између та два рама треба ставити рам са сатном основом. У ту кошницу затим треба са још једног рама стрести пчеле и затворити је. Затим из кошнице која је добила ројеви нагон одузимамо још 2 рама са леглом и један са храном, све са припадајућим пчелама, и стављамо их у следећу празну кошницу. При томе водимо рачуна да на једном раму има бар један затворен матичњак. И у ову кошницу треба додатно стрести пчеле са још једног рама.

Исту радњу понављамо још једном формирајући на исти начин и трећи нуклеус, водећи рачуна да и у старој кошници остане неки матичњак.

Ако нисмо имали на располагању 3 рама са затвореним матичњацима, већ их је било,

на пример, више комада само на једном раму, онда ћемо прво населити кошнице са рамовима са леглом, храном и пчелама, па ћемо на крају тапетарским скапелом исећи по један матичњак и додати их формираним нуклеусима, између рамова (сл. 4). Матичњаке исецамо нешто шире него што су они сами, водећи рачуна да их при исецању и додавању не деформишемо, односно не повредимо. Новоформираним друштвима их додајемо постављајући их испод сатонша, благо их стискајући сатовима, водећи рачуна да сам матичњак поставимо у природни, вертикални положај, при чему саће не сме да га додирује.

Слика 4: Пресађивање ројевих матичњака

Рам из кога смо исецали матичњаке, на коме треба да има бар још један затворен матичњак, остављамо у кошници на старом месту.

Ако у почетку овог посла, због бројности пчела нисмо успели да пронађемо матицу у кошници, поделићемо је на већ описани начин на 4 дела, при чему у сваком од њих треба да има поклопљен матичњак. Тамо где се буде затекла, матица ће уништити матичњак и наставити да и даље обавља своју функцију. Када у формираним нуклеусима младе матице пронесу, треба додати по један

рам са сатном основом, по потреби прихрањивати и наставити са развојем исто као и када су ројеви у питању. Та друштва ће се до јесени развити у средње јаке заједнице, способне за успешно презимљавање.

Чейврийи начин. Ако је ројидбени нагон у поодмаклој фази, тако да су матичњаци већ формирани, а не желимо да то друштво разројавамо, већ хоћемо да га сачувамо у пуној форми и користимо и даље за медобер, онда то можемо постићи методом одвајања легла од матице. На примеру ДБ кошнице поступак је следећи. У празно плодиште треба ставити 11 рамова са сатним основама. Дванаесто, празно место се формира у средини плодишта. Овако припремљено плодиште стављамо на подњачу друштва које има ројеви нагон, пошто смо његово плодиште уклонили и ставили поред претходног места. У плодишту уклоњеног друштва проналазимо рам са матицом, па га са припадајућим пчелама стављамо у средину плодишта са основама, као дванаести рам. На то плодиште одмах стављамо уоквирену матичну решетку са лѐтом изнад ње. Преко решетке стављамо полунаставак са пчелама и медом, кога у то време има. На овај полунаставак стављамо старо плодиште са својих 11 рамова са леглом и медом (сл. 5). Претходно све

пчеле са ових рамова стресемо на чаршав постављен испред кошнице, при чему унишtimo и све ројеве матичњаке на овим сатовима. Уместо дванаестог рама, који смо претходно узели из овог плодишта, стављамо рам са сатном основом. Горње лѐто, које постоји на матичној решетци, биће затворено наредних 15 дана.

Пчеле, које смо стресли испред кошнице, улазе на доње лѐто где у новом плодишту налазе матицу са једним рамом легла и пчелама. Остало су рамови са сатним основама. Створена је ситуација као да је природни рој

Слика 5: Сиречавање ројења одвајањем легла од матице

са матицом стрешен у кошницу са сатним основама и једним рамом легла. Део пчела пролази кроз матичну решетку у полунаставак са медом, а одатле иду горе у старо плодиште и покривају рамове са леглом. По потреби додавањемо нова медична тела. Пошто се у старом плодишту изведе сво легло, њега и рамове без пчела, уклањамо. На овај начин друштво је се практично изројило али су све пчеле опет у оквиру исте заједнице (сл. 5).

Петти начин. Спречавање ројења друштва које је већ добило ројеви нагон можемо постићи ако га поставимо на место неке слабије пчелиње заједнице, а њу на његово место. Све излетнице из друштва са ројевим

нагоном ће ући у слабију заједницу и појачати је, а друштво које је добило ројеви нагон ће знатно ослабити, због чега ће се у њему ројеви нагон угасити.

Шести начин. Неки пчелари практикују уништавање матичњака у друштву са ројевим нагоном. То је мукотрпан, а непоуздан поступак спречавања ројења. Пажњи пчелара обично промакне неки матичњак, што је довољно да се друштво роји, а и ако уништиме све започете матичњаке, не мора да значи да смо угасили и ројеви нагон. Поново треба истаћи да су матичњаци последица, а не узрок ројевог нагона, па ако одговарајући услови за појаву ројевог нагона и даље постоје, појавиће се нови матичњаци.

Dipl. ing. Мирослав Поњавић

Ул. Лединачка бр. 1, стан 12, (011) 32-949-26, (032) 700-238, (064) 135-66-38
mironjanovic@hotmail.co.uk

Практични савети за пољепитице

КАКО НАЈЛАКШЕ СКИНУТИ РОЈ И СМЕСТИТИ У КОШНИЦУ

Прошле године срео сам једног старијег колегу пчелара који ми се том приликом пожалио како се намучио скидајући рој са дрвета. Из разговора сам закључио да је то радио на, за мене, одавно заборављен начин – стресањем у вршкар, а затим преношењем и стресањем у кошницу.

Наравно, објаснио сам му како је требало да то уради и пријатно се изненадио колико је то, у ствари, лако. Предност овог начина је и у томе што га пчелар може без ичије помоћи применити потпуно сам.

Сматрао сам да је овај начин, који ћу изнети у даљем излагању, толико познат да је о томе сувишно писати. Међутим, обзиром на напред изнето, треба очекивати да ће овај начин добро доћи млађим пчеларима, а вероватно и неким старије доби!

У својој досадашњој пракси, између осталих, имао сам и следеће случајеве: рој у ракљама трешње на висини од око 6 m, рој на дрвеном стубу жичане оградe, рој који се квалитетно обавио око дебеле гране веома старе крушке на висини од приближно 5 m, рој на релативно танкој грани шљиве на висини од 7 m...

Добро је познато да се рој (посебно ако је првенац) на месту кратко задржава, не-

ретко и мање од једног сата, па је потребна брза интервенција на скидању и смештању у кошницу.

Основна ствар коју треба знати је да пчелиње друштво, у овом случају рој, неће напустити легло, нарочито ако има и младог незатвореног легла, па управо ову чињеницу треба искористити у заустављању роја у намери да оде у ново станиште. Читав поступак је врло једноставан:

1. Лоцирање роја и процена висине на којој се налази;
2. Припрема алатке на коју се учвршћује рам за одговарајућу висину;
3. Доношење плодишта испод места где се рој налази;
4. Вађење одговарајућег рама са затвореним и отвореним леглом без пчела и постављање рама са леглом на алатку за скидање роја;
5. Подизање рама наспрам роја и пажљиво прислањање уз рој;
6. Рам се, потом, одлаже у кошницу;
7. Рам се поново поставља, али сада са медом, на преостали део роја који се, када га пчеле прекрију, спушта у кошницу;
8. Одношење плодишта на унапред одређену локацију за ново пчелиње друштво.

Следи детаљнији опис за сваку од наведених операција.

1. Када се рој спусти, оцени се висина да би се према томе припремила потребна алатка. Од припремљених штапова, ако је потребно, узима се одговарајући, и уз преклапање од око 1 m, фиксира се лепљивом траком на два до три места.

2. Алатку на коју се ставља рам за прихватање роја треба благовремено припремити. Прави се од здравог и лаког дрвета, четвртастог или округлог пресека. Могу се употребити чамове летвице, као оне које служе за постављање црепа или округли штапови пресека 3–4 cm. Алатка се састоји из основног дела и наставка за веће висине. Основни део има изглед слова Т, а састоји се из краћег комада, дужине сатонаше рама који се на пчелињаку користи, увећаног за 2 cm, и дужег дела (око 2,5 m) који се спаја са краћим, како је то приказано на слици 1. На

Слика 1

овом основном делу поставе се „рајбери“ како је то приказано на истој слици и то по један лево и десно непосредно испод сатонаше, а до саме вертикалне дашчице рама, а трећи се постави на средини, изнад саме сатонаше. Четврти се постави на дужи комад који се држи у руци, тако да буде испод доње летвице на средини рама, како је то већ приказано на слици 1. Треба припремити од истог дрвета и помоћне штапове за веће висине, дужине 3 m и 5 m. Треба имати при руци и широку лепљиву траку (или одговарајуће стеге) за међусобно спајање основног дела алатке и одговарајућег штапа да би се добила потребна дужина за одређену ситуацију.

3. На пчелињаку у време очекивања ројева треба увек имати спремно бар једно плодиште са извученим рамовима, а неколико рамова треба да буду и са по мало меда (у том случају све треба обезбедити од грабежи или ове рамове држати посебно). Припремљено плодиште пренети и поставити да, ако је то изводљиво, буде непосредно испод роја на земљи или што ближе.

4. Из једне кошнице на пчелињаку вади се рам са затвореним и отвореним леглом (слика 2), очисти се од пчела и доноси на место где се спустио рој. Затим се рам са леглом окачи на одговарајуће рајбере и њиховим окретањем фиксира на већ припремљену алатку одговарајуће дужине (слика 3).

Слика 2

5. Припремљену алатку са окаченим и фиксираним рамом сада треба подићи и па-

Слика 3

Слика 4

жљиво прислонити пљоштимице директно на рој и то у његов централни део (на слици 4 приказан је положај рама, али без роја), добро обезбедити и држати сигурно најмање један сат, док га пчеле потпуно не поседну.

6. Затим треба пажљиво рам спустити доле, пажљивим окретањем рајбера га ослободити, али без употребе дима, јер су пчеле, када се роје, веома мирне. Затим се рам, са пчелама и матицом (коју, наравно, не треба тражити, јер је сигурно ту) пажљиво спусти у припремљен слободан простор у средини плодишта. Околни рамови се примакну и кошница се остави отворена.

7. Затим се узме један од рамова на којем има меда и стави на алат, па поново подигне и наслони на исто место где је и прет-

ходно био рам са леглом. Овог пута није потребно дуго држати рам, јер ће се преостале пчеле брзо прикупити па их треба, чим их се довољно накупи, спустити у кошницу, а затим подићи нови рам. Ову операцију поновити према потреби још два до три пута, а затим све оставити на миру до мрака, када ће се све пчеле спустити у кошницу (која је сво време отворена).

8. У први сутон су се углавном све пчеле прикупили у кошницу и сада је треба покlopити, сачекати још мало, а онда димилицом пажљиво утерати преостале пчеле и затворити кошницу, те је пренети на унапред припремљено стално место. У току вечери рој треба прихранити са пола литра сирупа 1 : 1 и са прихраном наставити и наредних дана.

Овај њекст је помен свим пчелама у Србији умрлим овог пролећа заслугом несавесних вођара без знања и срама! Наиме, током овог пролећа јављали су нам се многи пчелари којима су отиђоране пчеле, мада у нешто мањем броју него претходних година. Сада нам предстоји сезона прскања малина и треба бити на опрезу, заједно са надлежним инспекцијом, које треба да користе аутиријет, те да и превентивно делују.

НАШЕ ПЧЕЛЕ ВИШЕ НЕ ЛЕТЕ

Горан Павловић

Ул. Нововарошка бр. 37, Пријепоље

Под горњим насловом објављен је текст у локалном листу Полимље у броју изаплом прошле 2006. године у јулу. Реч је о прскању малина у цвету у време највеће активности пчела, око 10 сати. Није ни чудо што новине пишу о присуству тешких метала у малини кад се малина прска нестручно и увек важи правило да кад остане нешто препарата, штета је то просути. Овде се оградају од савесних малинара који воде рачуна о проценту средства за прскање, а нарочито о делу дана када прскају. Мени је несавесно прскање буквално уништило 11 кошница из којих данима није излетала скоро ниједна пчела, јер су све излетнице потроване. Нисам само ја оштећен, већ и бројни други пчелари: Хасанагић, Средојевић, Крповић, Шеховић... Апелујем да се нађе компромис између пче-

лара и малинара да се убудуће не би дешавале овакве погубне ствари.

Какав би принос имали малинари да им није неуморних опрашивача – пчела? Нека мој пример послужи као опомена, а сцене са мог пчелињака су прича за себе. Коментар нека дају и малинари и пчелари!

ПЧЕЛАРЕЊЕ НА ПЛАНИНИ

Ненад Мадич

Ул. Бранка Крсмановића бр. 32, 37210 Ђићевац, (037) 81-26-26, (062) 350-298

Стационарни пчелињак у планини као што је мој (70 кошница на 850 метара надморске висине, са 70 година породичне традиције) може донети бројна задовољства. Али, и мала непажња и нерад редовно бивају кажњени масовним ројењем. Случај два почетника најбоље илуструје наведено. Док Тома Перовић врта по 25 kg меда уз пуно плодиште и очувану снагу друштава, његов сусед има изројене заједнице уз празно медиште и плодиште.

Будљиво и променљиво време представља један од одлучујућих фактора за појаву ројења на планини. Треба напоменути да пчелињаке на планини ретко који пчелар може потпуно да контролише, осим ако не живи у непосредној близини.

Једна случајност у избору типа кошнице показује изванредну ефикасност у борби против ројења. Пошто је деда пчеларио и са полошката које су остале у добром стању, ја сам их изместио на планину, уз једну модификацију. Свакој полошци сам направио полумедишта.

У пролећном развојном периоду свако друштво добија просечно по три сатне основе. Рамови са црним саћем се отварају и стављају на супротну страну тако да служе и као стимулативна прихрана. Легло се обнавља новим сатовима, а пчеле упошљавају. Уочи цветања багрема гнездо које има петнаест до шеснаест рамова се преградном даском своди на 10 или 11. Остатак рамова повлачимо са стране и стављамо медиште.

Оно што карактерише пчелињак у планини је иста снага друштава као и код пчелињака у равни-

Пчелињак на планини Зорана Стојановића у селу Јелова крај Краљева

ци, тамо где смо се итекако свесрдно трудили да их развијемо. Од момента узимљавања, своје пчелињаке у планини обилазим први пут тек почетком марта. Обзиром да планина „касни“ најмање 15 дана у односу на равницу, готово сва друштва постају производна. Свако појачавање би представљало ризик за ројење, јер паша траје од марта до септембра. Обилне залихе полена, велика количина меда уз мало прихрањивања због медљике која је овде врло честа, температурна инверзија и котлина заклоњена од јаких ветрова представљају идеалне предиспозиције за стварање јаких друштава без посебног уплива пчелара.

Одужимањем рамова са затвореним леглом и појачавањем прошлогодишњих ројева омогућиће се миран пролазак летње паше, без изненађења са ројењем. Ако не буде прекида дужим кишним периодом, ројења засигурно неће бити, а за центрифугу ће бити посла два пута.

Жарко лето, укључујући август, па чак и прву половину септембра, предуслов је за добијање медљике која углавном није „чиста“. Ово онемогућује третирање против вароа у фази извођења зимских пчела. У ситуацији када је на једној страни вароа, а на другој вишкови висококвалитетног, тамно-мрког и врло густог меда, што је овде готово редовна појава, морамо поступити врло савесно и не третирати препаратима који загађују мед и друге пчелиње производе.

Третирање у другој половини септембра обављам са најмање два различита препарата. Исто чиним и у пролеће, а током лета обавезно постављам рам за трутовско легло које редовно подсецам. Досадашња пракса дала је изванредне резултате. Презимљавања су бивала врло успешна, а зимских угибања није било.

Као резултат касне паше, прихрана је неопходна због ублажавања потенцијалних ефеката медљике на појаву ноземозе због вишка несварљивих материја. Због такве касне прихране јављају се веће површине непоклопљених ћелија са медом. Недостатак већих површина са леглом у том периоду биће узрок томе да овај сируп не буде изложен неопходној топлоти која би поспешила инвертовање, па као резултат добијамо храну са повећаним процентом сахарозе. Непоклопљена храна са смањеним процентом простих шећера може проузроковати бржу кристализацију. Ову реалну опасност отклањам

додавањем два грама лимунске киселине на килограм шећера (*Код ујотиребе киселина за инвертисање сирупа, сјајно треба проверавати количину ХМФ-а у сирупу, а зашто је то важно, можеће прочитати у Пчелару за јануар 2005. године на 8. страни. Много боља варијанта је инвертовани сируп – најомена уредника*). За све ове године боравка стационарних пчелињака на планини Видојевици, никада нису уочене негативне последице по пчелиње заједнице. Напротив.

Касноцветајуће растине пружа заједницама идеалне услове за додатно прикупљање великих количина цветног праха. Нектара има још увек довољно да одржи одлично расположење, а сатна основа, често убачена ради „блиц“ пробе, била би беспрекорно изграђена и напуњена нектаром. Никад залежена.

Планинско пчеларење може представљати танку нит између успеха и неуспеха. Између радости и туге. Планину, колико ћудливу, толико и дарежљиву, морамо разумети. Када схватимо њене специфичности, нашим пчелама постаће омиљени дом, а нама драго свратиште.

Осећајће планину

ИЗВОД ИЗ ЈУЛСКОГ ДНЕВНИКА

Друга половина јула. Јутарња полутама и планинска свежина куљају кроз отворени прозор. Мада је тек прошло четири, сан се распршио, и већ на тераси, с погледом на видојевичке обронке, препуштам се мирису прве јутарње кафе.

Одлазак ка зујећој плими доноси изненађење. Иако притиснут полутамом, пчелињак је увелико у стању узбуђености. Пчеле из читавог пчелињака готово у снопу лете одређеном путањом као да прате свој мирисни траг. Укоколо, из кошница, пири се неодређено пријатан мирис подсећајући на храстову кору. Отворена кошница потпуно опчињава личећи на огроман инхалатор.

Медљика је, попут багрема, изазов пред којим нико није равнодушан – ни пчеле, ни пчелар, а ни потрошачи. Такав призор понављаће се у овом делу Видојевице до првих киша пунећи и плодишта и мидишта.

Овако би могла изгледати скица за портрет планинског пчеларења.

КАКО ДАНАС ДОЋИ ДО КВАЛИТЕТНИХ МАТИЦА?

Dr Slavomir Popović

Ул. Саве Ковачевића бр. 38, 11000 Београд, (063) 8614-803

Ако се анализирају бројни текстови у вези са узгојем и квалитетом матица који су објављени у часопису Пчелар, могло би да се закључи следеће:

– Најбоље су матице из тихе замене, али до данас нико није предложио технологију узгоја матица тихом заменом. Пчеларима остаје да се радују кад год им се на пчелињаку појаве такве матице;

– Многи пчелари тврде да су матице из ројевих матичњака такође квалитетне, под условом да су ројеви матичњаци из заиста јаких пчелињих друштава са доста меда, перге, легла, старих и младих пчела;

квалитета, јер такве матице, по њима, наслеђују особину да се роје. Они пчелари који не прихватају овакво мишљење узвраћају тврђњом да је склоност свих живих бића да се развијају, оплођују, а пчела да се роје, и да они који тврде да матице из ројевих матичњака имају склоност ка ројењу врше једноставну маркетиншку манипулацију;

– Највећи број узгајивача матица код нас данас за тржиште тврди да су њихове матице најквалитетније и по разним огласима нуде: „младе спарене матице, оплођене и обележене матице, тестиране матице, матице регистрованих произвођача селекционисаних матица, линијски селекционисане матице, матице регистрованих произвођача матица решењем Министарства пољопривреде“ итд. Цена свих тих матица је 5–6 евра.

Фото:
Милош
Милосављевић

– Знатан број пчелара, нарочито оних који се баве узгојем матица за тржиште, тврде да су матице из ројевих матичњака лошег

Зашто су матице узгајане пресађивањем ларви квалитетне и за наше услове пчеларења најбоље?

У нашој земљи пчелари који сами узгајају матице за своје потребе углавном то чине на следећа два начина: из ројевих матичњака и узгојем матичњака пресађивањем ларви.

Ако претпоставимо да су матице узгајане из ројевих матичњака сличне по квалитету са матицама узгајаних из матичњака који су добијени пресађивањем ларви, интересантно је уочити недостатке узгоја матица из ројевих матичњака, као и предности узгоја матица пресађивањем ларви.

Недостаци узгоја матица из ројевих матичњака су следећи:

– Ројеви матичњаци се добијају у време када пчелиња друштва достижу свој врхунац у развоју (у мају, јуну) и када би било рационалније да тако јака пчелиња друштва учествују у сакупљању нектара (меда), јер пчел

Фото:
Иван
Арсич

лиња друштва која се роје не доносе довољно меда;

– Пчелар не може (или тешко може) да планира потребан број квалитетних матица на овај начин, нарочито не у јуну и јулу.

Предности узгоја матица пресађивањем ларви су следеће:

– Пчелар може да узгаја матице пресађивањем ларви од краја априла па све до краја јула (чак и до 15. августа), све док има трутова;

– Пчелар не мора да жртвује ниједно јако пчелиње друштво (као код узгоја матица из ројевих матичњака), већ свако пчелиње друштво које учествује у главној паши, малим преуређењем може истовремено да сакупља нектар и да узгаја квалитетне матичњаке;

– Данас сви напредни узгајивачи матица у свету, па и код нас, узгајају матице пресађивањем ларви, јер је метода узгоја матица пресађивањем ларви веома једноставна, лака, рационална, не тражи скоро никакву посебну опрему. Сваки пчелар (и почетник) може изузетно брзо и лако да овлада овом методом;

– Пчелар који савлада методу узгоја матица пресађивањем ларви, може истовремено са узгојем матица да производи и матични млећ.

Основни фактори који утичу на квалитет матица узгајаних пресађивањем ларви

Основни фактори који утичу на квалитет матица узгајаних пресађивањем ларви су:

- Период и повољни услови (температура, влажност и друго);
- Старост ларви за пресађивање;

– Квалитет пчелињег друштва из којег се пресађују ларве као и квалитет одгајивачког друштва;

– Број пресађених ларви у одгајивачком друштву;

– Квалитет хране у току прихрањивања одгајивачког друштва за време узгоја матица;

- Погодан рам за пресађивање ларви;
- Воља пчелара да сам узгаја матице;
- Поступак пресађивања ларви.

Сигурно је да су најповољнији услови за узгој матица мај и јун, али, ако пчелар води рачуна да су одгајивачка друштва јака, слично пчелињим друштвима кад се у њима врши тиха замена матица или природно ројење пчела (прва фаза), дакле да се у потпуности симулирају природни услови (да су пчелиња друштва јака, са доста легла, пчеле складне старосне структуре, доста меда и полена и доста зрих трутова), могу се добити веома квалитетне матице све до 15. августа.

Повољни (потребни) услови за пресађивање ларви

– Температура од 20 °C до 30 °C (најбоља је око 25 °C). Боља је температура од око 20 °C него око 30 °C, јер се на вишим температурама ларве брже суше и страдају;

– Влажност ваздуха преко 60%, што се најбоље постиже ако се пресађивање ларви врши директно на пчелињаку (у хладу) прекривањем рама са ларвама за пресађивање и рама са пресађеним ларвама влажним пешкиром;

– Најбоље место за пресађивање ларви је погодна просторија (температура око 25 °C, влажност преко 60%, погодно осветљење и слично), али веома се успешно могу пресађивати ларве и директно на пчелињаку, у хладу, по мирном времену (без ветра), уз заштиту ларви од сунца и ветра (промаје);

– У сваком случају треба водити рачуна да се пресађивање ларви обавља у условима који највише одговарају условима у којима се ларве налазе пре пресађивања, у кошници. То практично значи, да пчелар треба да се обучи да поред обезбеђења потребне температуре и влажности (о чему је већ било речи), цео поступак пресађивања ларви обави за што краће време.

Старост ларви за пресађивање треба да буде од 10–20 сати (што млађе, то је боље), а

квалитет ларви треба да је такав, да ларве потичу од што крупнијих јаја. Бројна истраживања су показала да ако квалитетна матица у јаким друштвима полаже дневно мање од 900 јаја, јаја су крупнија за 20–30%. Из таквих јаја испиле се квалитетније ларве, над којим пчеле узгајају матичњаке из којих се легу веома квалитетне матице. Да би матица смањила интензитет полагања јаја са 1 500–2 000 јаја дневно, на мање од 900 јаја, постоји више начина ограничавања матице у полагању јаја, а један од најједноставнијих је следећи:

– Из плодишта одабраног јаког пчелињег друштва на 5–6 дана пре пресађивања ларви изваде се сви рамови са извученим саћем (празним ћелијама) или се пребаце у горњи наставак (преко матичне решетке код ЛР кошнице), а убади се (или се остави) један рам са затвореним леглом из којег излазе пчеле. Како из које ћелије излазе младе пчеле, матица ће у те празне ћелије полагати јаја и тако „јурећи“ за празним ћелијама матица ће за 1–2 дана знатно смањити интензитет полагања јаја;

– Кад матица знатно успори интензитет полагања јаја, вади се поменути рам са затвореним леглом, а на његово место се ставља рам са квалитетним извученим радиличким саћем, из којег су се излегле 3–4 генерације пчела. Матица ће убрзо залећи доста ћелија са јајима, из којих ће се четвртог дана

испилити обиље ларви старих око 10 сати, одличних за пресађивање.

Квалитет пчелињег друштва из којег се пресађују ларве или које ће бити одгајивачко, треба да испуни следеће услове:

– Да је пчелиње друштво јако са преко 40 000 пчела складне старосне структуре, са квалитетном матицом;

– Да је пчелиње друштво не само најјаче на пчелињаку, већ и да је у свему најбоље, здраво, продуктивно, мирно, да је добро зимовало, да се одлично развијало у воћној пашы, да добро сакупља полен, тј. да младе пчеле у њему обилно луче матични млеч;

– Да има преко 8 рамова са леглом, преко 10 kg меда и најмање 2–3 рама са пергом;

– По правилу, то су најбоља пчелиња друштва на пчелињаку, која по свом квалитету што више личе на пчелиња друштва тихе замене и слично.

Ако на пчелињаку има више квалитетних пчелињих друштава, препоручује се да се из 2–3 најбоља пчелиња друштава извади по 1 рам са отвореним леглом и изврши процена на којем раму са отвореним леглом ларве пливају у обилној „порцији“ матичног млеча. Пчелиње друштво из којег је узет рам у којем ларве пливају у матичном млечу је истовремено одлично (квалитетно) пчелиње друштво из којег се могу пресађивати ларве, и које може да буде квалитетно одгајивачко друштво.

Број пресађених ларви у одгајивачком друштву не треба да буде већи од 20. Што је мањи број матичњака у одгајивачком друштву, утолико ће бити квалитетније матице које се из њих буду излегле. Примера ради, увек се треба подсетити:

– да се тихом заменом матице добијају највише 3–4 изванредна матичњака;

– да код ројевих матичњака, без обзира што у пчелињем друштву може бити укупно преко 40 матичњака, у исто време, по правилу, матице излазе из највише 10–15 матичњака, на 1–2 рама.

Квалитет хране и перге је битан за квалитетан узгој матица. Без обзира на пашне услове, одгајивачко друштво се прихрањује сирупом, око 0,4–0,5 литара, ујутро и увече, по око 0,2 литра. Сируп треба да буде од меда и воде, а никако од шећера и воде. Перге (полена) мора да буде увек довољно (2–3 рама), а поленова погача (мед и полен) увек је добро дошла.

Рам са пресађеним ларвама у матичне основе ширине 16–20 mm показао се до сада као најбољи, јер је концентрација младих пчела које негују пресађене ларве знатно већа код оваквих рамова. Поред тога, манипулација са оваквим ужим рамовима (при стављању рама у одгајивачко друштво и при вађењу из њега) је лака.

Воља пчелара је битна за успешан узгој матица пресађивањем ларви. У пракси се показало да на бројним курсевима у вези са комплетним узгојем матица (које је организовао аутор овог текста), који трају укупно око 4 сата (један дан), директно на пчелињаку, најбрже и најбоље савлађују технику израде матичних основа, припрему рамова са матичним основама за пресађивање ларви, пресађивање ларви у матичне основе (кинеском иглом) и формирање одгајивачког друштва – пчелари почетници. То само потврђује констатацију да је узгој матица пресађивањем ларви заиста једноставна и лако савладљива метода.

Сам поступак пресађивања ларви је, такође, једноставан. Претходно се направе матичне основе шаблоном који сваки пчелар може сам да направи по скици из било које књиге о узгоју матица. Матичне основе се праве најбоље од воска топљеног у сунчаном топшонику.

Рам са матичним основама обавезно се полира (прополише) у јачем пчелињем друштву (изнад матичне решетке) 2–3 сата.

Пресађивање ларви у матичне основе врши се најбоље кинеском иглом, на суво, јер како год да се ларва подухвати кинеском иглом, истовремено се са ларвом захвата обиље матичног млеча.

За сво време пресађивања ларви директно на пчелињаку, у хладу, рам са пресађеним ларвама и рам са којег се ларве пресађују стално је прекривен влажним пешкиром, да би се ларве заштитиле од ветра и сунчевих зрака, као и да би се одржавала влажност око ларви преко 60%.

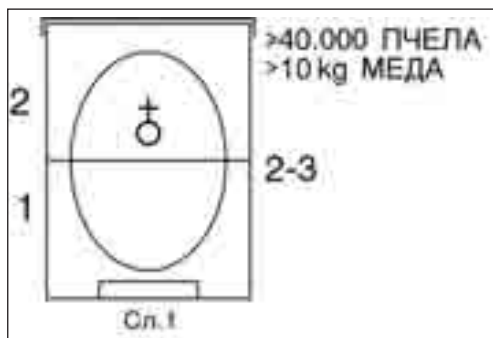
Пресађивање ларви, ако се врши на пчелињаку, обавља се тако што се као радни сто користи кров кошнице (у хладу), сталак за рамове и слично.

Формирање одгајивачког друштва за време багремове паше

Свако јако пчелиње друштво, припремљено за главну (багремову) пашу може да

се преуреди тако да истовремено сакупља нектар и узгаја матичњаке, под условом:

- да је на 10–15 дана до багремове паше развијено као на слици 1 (са око 40 000 пчела, са најмање 10 рамова легла у ЛР кошници, са преко 10 kg резервне хране, са најмање 2–3 рама са пергом;

- да је пчелиње друштво (слика 1) припремљено за багремову пашу на 10–15 дана до главне паше као на слици 2:

- у наставку на подњачи је матица, 1–2 рама са отвореним леглом (РОЛ), 2 сатне основе (РСО) лево и десно до легла, 2 рама са медом и пергом (РМ–П) до зида кошнице, а остало су рамове са извученим саћем (РИСО);

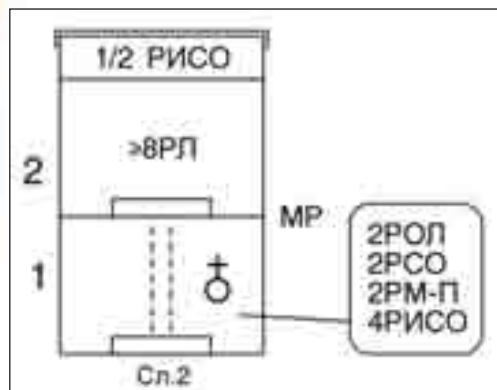
- изнад плодишта (доњег наставка) је матична решетка са летом, а на матичну решетку се ставља други наставак са преосталим леглом;

- изнад другог наставка ставља се полунаставка са извученим саћем за смештај све већег броја младих пчела којих је из дана у дан све више;

- лето на матичној решетки се затвара прва 4–5 дана, док се сво легло у наставку изнад матичне решетке не поклопи, а затим се лето на матичној решетки отвара.

– да је пчелиње друштво (слика 2) на почетку багрове паше (на 1–2 дана пред багрову пашу) преуреди као на слици 3:

– припреми се медиште (М1) са девичанским саћем, с тим што се усред медишта ставе 2 рама са затвореним леглом (из плодишта) из којег младе пчеле излазе (ради стимулације пчела на већи унос), а затим се медиште стави на матичну решетку;

– изнад медишта је наставак 2 са преосталим леглом,

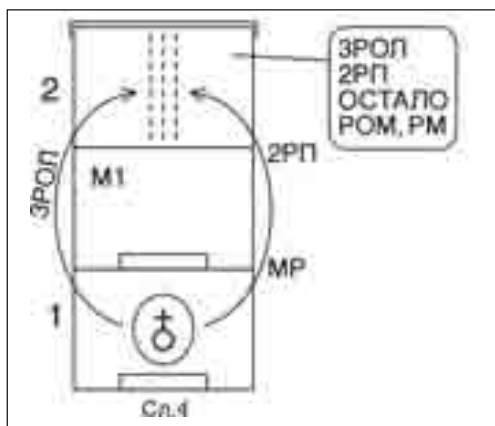
– у плодиште (наставка 1) на место превешана 2 рама са затвореним леглом ставе се 2 рама са сатном основом.

Напомена: Све што је до сада речено уз слике 1, 2 и 3, практично се односи на уобичајену припрему пчелињих друштава за багрову пашу, нарочито на стационарним пчелињацима, или на пчелињацима где се

пored багрове паше иде и на сунцокретову пашу.

Ако пчелар жели да у току багрове паше узгаја матице, свако пчелиње друштво које је припремљено за багрову пашу (као на сликама 1, 2 и 3) може да се преуреди тако да пчелиње друштво истовремено сакупља нектар у главној паши и узгаја матичњаке. Обично се то чини у средини главне паше, када се пчелиње друштво преуреди као на слици 4:

– на један дан пре пресађивања ларви из плодишта се пребаце у горњи наставак (наставка 2) три рама са отвореним леглом (ЗРОЛ), 2 рама са пергом (2РП), водећи рачуна да се при томе не пренесе и матица;

– из средине медишта се такође пребаце у горњи наставак 2 рама на којима

Фото: Бранко Обрановић

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Рам грађевњак или 1/2 РСО	РМ	РОМ	РП	РОЛ	РОЛ	РОЛ	РП	РМ	РМ

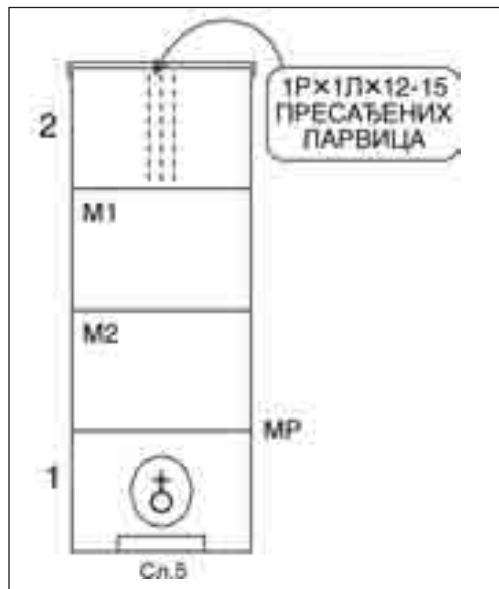
је било затворено легло (а сада је претежно мед), а на њихово место се ставе 2 рама са девичанским саћем за мед, као и 1–2 рама са медом (уколико у горњем наставку нема довољно меда) и направи се распоред у горњем наставку као у приложеној табели.

У средини наставка 2 су: три рама са отвореним леглом, лево и десно су по један рам са пергом, а лево и десно до рама са пергом су рамови са отвореним и затвореним медом. До зида наставка 2 је рам грађевњак или полурам са сатном основом, да би привукли младе пчеле да ту луче восак, тј. да не би младе пчеле извлачиле заперке између и на матичњацима.

Напомена: У горњи наставак могу се пренети 3 рама са отвореним леглом и пергом и из помоћних друштава уколико пчелар не жели да ремети рад пчела у плодишту.

Истог дана, пчелиње друштво се прихрањива сирупом (мед:вода=1:1) са по око 0,2 литра, ујутру и пред вече.

Уколико је унос нектара у главној паши интензиван, дода се још једно медиште, M2, као на слици 5.

Сутра, на око 3 сата пре пресељавања ларви из средине горњег наставка (са позиције б) извади се 1 рам са отвореним леглом, стресу пчеле са њега у горњи наставак, а рам са леглом без пчела дода се у неко помоћно друштво. Истовремено се изнад рамова са

леглом у горњем наставку стави (размаже) поленова погача, коју младе пчеле радо узимају без обзира што у горњем наставку имају 2 рама са пергом. Увек је добро да се у горњи наставак стресу младе пчеле са 1–2 рама отвореног легла из помоћних друштава.

Кроз око 3 сата, у празан простор у горњем наставку, између 2 рама са отвореним леглом (позиција б), у простор са мноштвом младих пчела, стави се 1 рам са пресађеним ларвама (12–15 ларви на једној летвици). Опет се изнад рамова са леглом и пресађеним ларвама размаже (стави) поленова погача.

Од тренутка пресађивања ларви па све док се матичњаци не затворе (у наредна 4–5 дана) пчелиње друштво се прихрањује ујутру и пред вече са по 0,2 литра сирупа (мед:вода=1:1).

Кроз око 5 дана (од момента пресађивања ларви) изврши се контрола матичњака, када се поруше евентуално лоши, мали матичњаци. Истовремено се пажљиво прегледају и она два рама са леглом (сада са затвореним леглом, не би ли се евентуално открили присилни матичњаци на њима, који се, ако их има, уништавају).

Кроз 10 дана (од тренутка пресађивања ларви) матичњаци (најмање 10) су зрели за формирање оплодњака и сваки од њих је квалитетан – рапав, дугачак око 20 mm.

Закључак

Ако се све наведене операције ураде добро, на крају багремове паше свако јако пчелиње друштво, добро припремљено за багремову пашу, донеће истовремено доста меда и однеговаће најмање 10 квалитетних матичњака.

СТРЕС И ПЧЕЛИЊЕ ДРУШТВО

Prof. dr. Јован Кулинчевић, Београд, Апицентар

За разлику од многих других животиња које савремени човек гаји због економске користи, медоносна пчела је много више повезана са природном средином. У природним условима и ван контроле пчелара, понаша се исто као и у стаништима (кошницама) специјално за њих направљеним. Одбегли пчелињи рој у неком природном станишту (шупље дрво, удубљење у стени и слично) опстаће без тешкоћа ако у околини има довољно извора нектара и полена.

Због драматичних промена које је донела савремена цивилизација у погледу искоришћавања природних ресурса, постало је уобичајено да се многе негативности које се јављају у животу човека, животиња па и биљака приписују стресу.

Врло често нашим људима, па и пчеларима, није баш ни јасно шта значи стрес. Тачно је да то није сасвим дефинисан фактор нити врста болести, али дефинитивно је утврђено да је то стање које слаби организам човека или неког другог живог бића. Укратко речено, различити неповољни услови околине одражавају се као стрес, што може ослабити организам, или у нашем случају пчелиње друштво, тако да врло често нека болест дође до изражаја.

Пчелиње друштво треба посматрати као неку врсту резервоара у који утиче енергија у виду нектара, полена и воде да би се претворила у производе пчела (мед, восак, резерве полена, легло и пчеле). Све оно што неповољно утиче и смањује притицање енергије у виду поменутих извора може се сматрати стресом.

Пчелар је највише заинтересован за максимално искоришћавање тог енергетског материјала из кошнице у виду пчелињих производа, а савремена пољопривреда за укрштено опрашивање кроз утрошак енергије пчела радилица. Очигледно је да и сам пчелар са својом тежњом да максимално ис-

користи пчелиња друштва постаје једна од компоненти стреса.

Временске прилике су можда потенцијално један од највећих извора стреса за пчелиње друштво. Неповољне временске прилике смањују или потпуно прекидају унос нектара и полена у кошнице. У пролеће, рано одгајање пчелињег легла захтева велику количину енергије у виду хране. Изненадан прекид излета и сакупљања (ниске температуре, кишни дани или затварање кошница због сеобе или примене инсектицида на пољопривредним културама) изазива тежак стрес код пчела. То посебно долази до изражаја ако у кошницама нема довољно резерви меда и полена.

На стрес у оваквој ситуацији пчеле реагују прекидом лежења матице и адекватног одгоја легла. Долази и до избацавања већ претходно одгајеног легла. На овај начин долази до прекида у развоју пчелињег друштва, што представља својеврсно смањивање „инвестирања“ у снажење и раст пчелињег друштва. Дobar пчелар у таквим стресним условима обезбеђује доток хране у виду прихрањивања.

Под одређеним условима, снабдевање пчелињег друштва водом може постати критично. То се догађа у сушним деловима године када пчеле излетнице морају да утроше много енергије за доношење воде (велика растојања и увећани број излета). Вода је неопходна младим пчелама за лучење млечи и разблаживање меда код исхране легла. Младо саће, при изузетно високим температурама, може се почети топити у кошници, ако вода није добављива, без обзира на проветравање које врше пчеле. Пчелар треба да смањи ову врсту стреса обезбеђивањем попијала чистом водом. С друге стране, за хладног времена, влага се не сме задржавати у кошници, јер ће то деловати као стрес на пчелиње клубе које покушава да одржи одређену температуру у гнезду. Исувише сув-

ваздух до којег може доћи вештачким загревањем кошнице, такође представља потенцијално стресно стање.

Нагле температурне промене у спољашњој средини такође изазивају стрес. Ма колико да се пчеле труде да одрже температуру легла на 34–35 °C, брзо повећање или смањење спољашње температуре одразиће се као стрес. Све оно што утиче неповољно на способност пчела да регулишу температуру легла (хладна и влажна локација) узрокује већу потрошњу енергије. Прехлађено легло је изванредан пример стреса за пчелиње друштво. Ту имамо превише легла на број пчела које треба да га загревају и хране. Последица таквог стања је угињавање легла на ивици гнезда. Зато је неопходно утрошити више енергије да се замене угинуле ларве и лутке, а посебно да се већ угинуло легло уклони из саћа и из кошнице.

Било који фактор који утиче неповољно на равнотежу у активностима унутар пчелињег друштва може се окарактерисати као стрес. Неки од ових важних фактора су: јачина пчелињег друштва, однос броја одраслих пчела према количини легла и капацитету лежања матице. Све ово одређује потребу у енергији да би пчелиње друштво функционисало нормално. Пошто се ларве хране малим количинама са великом учесталошћу хранења, у кошници је неопходно присуство одговарајуће популације младих пчела. Али, у исто време потребан је адекватан број одраслих пчела за уношење нектара, полена и воде. Два фактора који могу радикално променити равнотежу су ројење и тровање инсектицидима. Вештачко ројење које пчелар врши под неповољним природним условима има сличан ефекат, посебно ако се спроводи нестручно.

Претерано и често непотребно манипулисање пчелињим друштвом делује као стрес, нарочито ако се то ради под неповољним пашним условима. Исто то важи за употребу дима из димилице приликом прегледа пчелињих друштава. Да је дим стресног карактера доказано је пре много година упоредним истраживањима у Немачкој. Пчелиња друштва код којих је уместо дима приликом прегледа коришћена распршена вода из прскалице имала су мање ноземе и веће приносе меда у петогодишњем периоду истраживања.

Најбоље опште правило да се избегне стрес је одржавање пчелињег друштва у пуној снази са увек присутном резервом хране, младом и квалитетном матицом.

У данашње време, када се ради о одгајању пчела, посебно отежавајући проблем представља паразит *Varroa destructor*. С једне стране, она је опасан паразит пчелињег легла и одраслих пчела који у одређеним условима проузрокује обољење директним паразитирањем, а може довести до стреса чиме се активира деловање вируса и других микроорганизама који изазивају већ познате болести медоносних пчела (европска трулеж легла, хронична и акутна парализа пчела и слично). Вароа може служити и као преносилац узрочника тих болести.

У последње време је истраживањима доказано да и низ других врста вируса о којима се није много знало могу допринети пропадању пчелињих друштава чији је имунитет умањен паразитирањем вароес. То се може рећи и за ноземозу.

Одстрањивањем вароес, пчелиње друштво се ослобађа директног паразитирања, али и једног, можда главног узрочника стреса. То је потребно учинити правовремено, пре него што у друштву дође до потпуне деградације. Некада ни број вароа у

*Сесџра Јована и dr Antonio Nanetti
прегледају кошнице манасџира Свџиџи Сџефан
у Лиџовцу крај Алексинца. Пречесџиџи прегледају
иуно дима могу биџиџи џиџиџи.*

пчелињем друштву није пресудан да би вирусна инфекција дошла до изражаја, јер други неповољни фактори о којима је било речи могу додатно допринети укупном неповољном ефекту на пчелиње друштво.

Ако у пчелињем друштву нема вируса, и поред великог броја вароа, друштво ће опстати. Очигледно је да су односи вируса и вароа у пчелињем друштву много сложенији него што то на први поглед изгледа.

Са друге стране, ако се претера са употребом хемијских или других средстава при сузбијању вароа, долази до новог стресног ефекта који се може одразити кроз дезори-

јентацију, скраћење живота пчела, акутног или хроничног тровања одређеног дела пчелиње популације у кошници и до трајнијег пада имунитета.

Иако данашње друштво све више признаје улогу стреса у свим сферама свог битисања, неопходно је много више знања и залагања да се што више отклањају стресни фактори из човекове средине, који су повезани са животом медоносних пчела. Сви пчелари морају бити свесни улоге стреса, без обзира да ли он долази са стране или га сами пчелари изазивају својим поступцима и претераном тежњом за профитом.

Рођен је 1948. у селу Дреновицу код Прокуљља, где и пчелари стационарно од 1987. године ДБ кошницама. Од 1991. до 1997. био је председник Друштва пчелара у Прокуљљу. За развој пчеларства у Прокуљљу одликован је златном значком „Заслужни пчелар“.

МЕДНО И СТРЕСНО

Љубисав Аранђеловић, Ул. Генерала Транијеа бр. 19/12, 18400 Прокупље

Медоносну пчелу су током еволуције угрожавали најпре ватра, вода, ветар, медвед, миш, пчеларице, стршљени, осе и други непријатељи. Данас пчелу омета и човек, пчелар, нестручним радом, а пољопривредници несавесним прскањем биљака у цвету, чиме наносе штету и пчелама, али и себи кроз умањене приносе због недовољног опрашивања.

Приликом прегледа пчелињег друштва, подизањем поклопне даске већ се изазива први стрес. На то се надовезује димљење ради „умиривања“ пчела. Том приликом пчеле прекидају нормалан рад у кошници што се одражава на укупан принос. Ако се већ врши задимљавање, треба користити буков или врбов труд (гљиву), који је претходно прокуван. Дим од прокуваног труда благо делује на дисајне органе пчела.

Стрес због великих врућина најбоље се предупредује правовременим постављањем квалитетног појила у близини пчелињака, како би водоношама олакшали посао.

Вештачко ројење такође изазива велики стрес код пчела ако се врши у неповољним климатским условима, када нема довољно хране у природи. Добијене младе заједнице имаће лошији развој, пчелар ће морати да интервенише прихрањивањем шећерним сирупом или погачама. Нестручност у изроја-

вању такође изазива стрес пчела. Ако се рој направи са мањим бројем одраслих пчела од потребног (сходно количини легла), ларве се хране мањом количином хране недовољног квалитета. Такође и одговарајући број пчела, али неадекватне старосне структуре, може да доведе до мањег или већег стреса.

Један од највећих стресова код пчела данас изазива тровање излетница на некој паши, где се биљке третирају хемијским средствима у периоду цветања. Губитком излетница ремети се организација пчелињег друштва. Смањује се унос нектара, друштво се реорганизује, матица смањује полагање јаја, младим пчелама је потребно одређено време да крену у пашу. Поред тога, излетнице које не страдају на паши враћају се у кошницу. Дobar део њих не прође поред стражарица без борбе због страног мириса који носе на себи. И сама та борба је стрес. Оне које уђу у кошницу са поленом на себи загађују залихе полена. Неки инсектициди преко полена почињу и хронично да делују, убијајући легло и пчеле кроз дужи временски период.

Друштво пчелара из Прокупља је у сарадњи са СО Прокупље издало билтен о заштити биља, који је подељен воћарима и повртарима, продавцима хемијских препарата и земљорадничким задругама. Ова акција дала је веома позитивне резултате.

ПРИРОДА, ПЧЕЛИЊЕ ГНЕЗДО И ПЧЕЛАР

Велимир Палић

Ул. Војислава Илића бр. 14, 34000 Крагујевац, (034) 362-967, (034) 387-047, (063) 696-493

Пчелиња заједница, којој и ми можемо припадати ако нам пчела дозволи, милиони-ма година је изграђивала врхунске животне и еволуцијске механизме или боље речено феномене, који су за дивљење и поштовање. Основна нит тих механизма је, пре свега, организованост која се осликава у организацији пчелињег гнезда. Стога се намеће основно питање: зашто се термин пчелиње гнездо, мало спомиње, описује, чак игнорише и коначно зашто пчелари не сагледају значај законитости присутних у организовању пчелињег гнезда као основу функционисања пчелиње заједнице? То је уједно и основа успешног пчеларења.

Пчелиње гнездо је простор који је покривен одређеном масом пчела, простор за поседнут леглом, простор покривен резервном храном (мед и полен) и простор који обезбеђује добру вентилацију, оптималну влажност и температуру. Наравно, ширина пчелињег гнезда је строго контролисана самим пчелама и у току читаве године је пропорционална јачини пчелиње заједнице, еколошким факторима (климатски, едафски, орографски итд) и пашним приликама. Овде се као врло битан фактор појављује пчелар. Уколико пчелар познаје правила рада и нагоне пчелиње заједнице, праћењем потреба самог друштва он шири или сужава пчелиње гнездо у току године.

Животни смисао пчелиње заједнице који је понекад просто имагинаран, немогућ, феноменалан, најузвишенији, своди се на два основна еволуцијска механизма пчелиње заједнице, а то су:

- живот, преживљавање и просперитетни развој на основу наглог прираштаја младих и здравих пчела радилица и
- живот и преживљавање борбом за прикупљање што веће количине хране (нектар, полен итд).

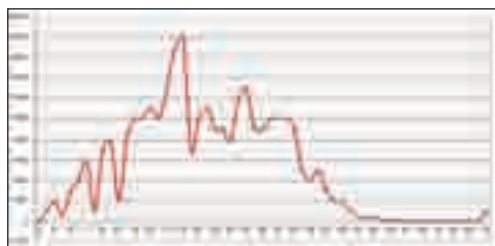
Ако се задржимо на ове две констатације и ако их пратимо у току читаве године, јасно запажамо следеће:

– Август је месец када почиње нова сезона и пчелиња заједница се труди да развије први инстинкт преживљавања, максималним ангажовањем пчела радилица у стимулацији матице да полаже оптималан број јаја. То практично значи да ће из августовског, делом септембарског легла на свет доћи младе и здраве зимске пчеле.

– Крајем августа и првих дана септембра (најкасније до 10. IX) када јењава први инстинкт, добро је активирати други тј. унос веће количине хране за зимски, односно ранопролећни, период. Пошто нектара у природи нема то ћемо надоместити обилном прихраном шећерним сирупом за само неколико дана у већим порцијама (до 3 литра). Овде се намеће једно врло једноставно питање: колико је резервне хране потребно за предстојећи период до првог уноса нектара? Питање је једноставно. Ако предстојећи период поделимо на два дела, зимски (од октобра до фебруара), када у просеку треба до 1,5 kg меда месечно, што је укупно 7–8 kg, и ранопролећни (од фебруара до априла) када укупно треба просечно 8–12 kg меда месечно, видећемо да ако смо се пчеларски понели и одузели само вишак меда, лако ћемо доћи до ових резерви уз свега једну до две обилне порције шећерног сирупа, у погодно време за то, никако после 10. септембра.

– Већ средином зиме пчелињој заједници инстинкт „говори“ да се постојећим пчелама приближава крај радног и животног века и као искра почиње да тиња еволуцијски механизам преживљавања лаганим до током младих пчела. До праве буктиње долази у моменту када је однос умрлих и новорођених јединки 1:1. И овде важи основно животно правило, да би дошло до раста по-

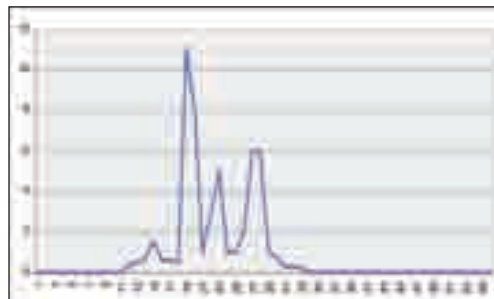
пулације пчелиње заједнице, наталитет мора бити већи од морталитета (смртности). Искра која прераста у буктињу, доживљава праву експлозију у периоду пред прву, главну пашу, када се дешава полагање неколико хиљада јаја од стране добре матице. Пчелар подржава овај инстинкт стимулативном прихраном и адекватним операцијама проширења пчелињег гнезда, уз сталну обнову основне јединице живота пчеле, а то је ћелија. Дакле, уклањањем старог саћа, правовременим додавањем рамова са сатним основама по ободу пчелињег гнезда.

Слика 1. Дијаграм интензивности полагања јаја матице у току године, приказан по недељама (за 24 сата са малим одступањем)

– Када дође најсвечанији моменат, бар за пчеларе, а за пчелу је то нешто сасвим нормално, до изражаја долази други животни инстинкт пчеле. Одједном као да престаје брига о потомству и све расположиве снаге крећу у медобрање, са првом главном нектарском пашом. Тог момента јако је важно занемарити пчелиње гнездо у плодишном простору и правовремено проширити медишни простор, додавањем наставака или

полунаставака за нектар тј. мед. Ако је залегање матице готово престало, заузетост пчела радилица око кућних послова је минимална, тако да све оне након 5–6 дана постају пчеле излетнице пре свега сакупљачице нектара. Ето нам армије радника и бораца за обезбеђење хране, за беспашни и зимски период.

Слика 2. Интензивност уноса нектара у току године, са малим одступањима (зависно од климатских услова и пашних прилика)

– Јуна и јула на неки начин се успоставља равнотежа између жеље за младим јединкама и прикупљања меда из врло простих разлога.

Има довољно младих пчела радилица и релативно довољно хране. Наравно да ће овај однос веома много зависити од места где живе пчеле, од временске ситуације и пчелара.

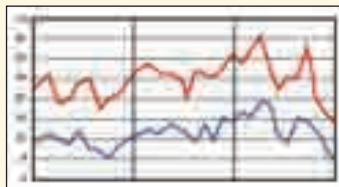
– Долази нови август, пчелиња заједница поново започиње плес у којем је чврсто заграђен живот. Придружимо се и ми тој игри.

АПИМЕТЕОРОЛОШКА ПРОГНОЗА ЗА МАЈ

Дејан Крецуљ

Уколико се предвиђања метеоролога остваре, након благе зиме и раног пролећа, и мај ће ове године бити веома повољан за пчеле и пчеларе. Опште посматрано, температуре и количине падавина биће углавном у границама вишегодишњих просека тако да се може с правом очекивати да овај месец буде медоносан.

Посматрано по декадама, јутарње и максималне дневне температуре ће имати тренд благог пораста: у првој декади јутарње температуре ће се кретати око десетог подеока, да би око поднева достигле двадесет пети степен Целзијусове скале. Средина месеца биће нешто топлија, док се у трећој декади очекују знатнија колебања температура са изменама прилично топлог и свежијег времена, посебно под крај месеца. Не очекује се значајнији ветар, а прогнозирана средња месечна количина падавина у Београду и широј околини износи 49 литара по квадратном метру, што је нешто ниже, али у границама вишегодишњег просека.

ДА ЛИ ЈЕ ЕКОНОМСКИ ОПРАВДАНО БИТИ ПЧЕЛАР ПРОФЕСИОНАЛАЦ?

Рајко Пејановић

Ул. Аврама Винавера бр. 12/6, 15000 Шабац, (015) 342-530, (064) 404-7968

Пчелињак професионалца од 200 кошница нема добити! Ову тврдњу је у јануарском броју Пчелара документовано изнео Драгоград Ковачевић, професионални пчелар из Црне Баре у Мачви. Она је изазвала разне полемике и углавном неверицу код огромног броја пчелара којима је пчеларство хоби или евентуално допунско занимање. Јер, у мислима већине наших пчелара, прави пчелињак је управо онај са око 200 пчелињих заједница. Он је довољно велики да омогући добијање најмање 7-8 тона меда и бар стотинак ројева, као и више стотина матица у сезони. Када се наведена количина производа (којима треба додати полен, прополис и млећ) претвори у новац, нашем просечном пчелару се заврти у глави, јер пчелињак на папиру може остварити бруто приход који се исказује десетинама хиљада евра. Истовремено је такав пчелињак, сматра се, довољно мали да готово све послове на њему може успешно обавити сам пчелар уз помоћ једног члана домаћинства, најчешће своје супруге.

На састанку редакције часописа Пчелар 22. марта, читав сат је посвећен анализи података изнетих у чланку господина Ковачевића. Било је мишљења да је изнета слика рентабилности професионалног пчелињака превише суморна. Доведен је у сумњу и навод да је дугогодишњи просечан принос меда, по пчелињој заједници, са 4 паше, само

34 kg. Тек када је Владимир Хуњади из Петроварадина изнео, да је у 2006. години, такође са 4 паше, врцао укупно 36 kg, а уредник Живадиновић подсетио да је, по подацима којима СПОС располаже за своје чланове, просечан принос по пчелињој заједници у Србији 16,7 kg, закључено је да наведени чланак прилично реално представља садашње стање нашег пчеларства.

Некада је, знамо, бављење пчеларством било знатно уносније, па је, како наводи и господин Ковачевић: „...у то време нашем пољопривредном домаћинству доносило солидне приходе“. Мачва је, на пример, била позната по доброј багремовој паши, на коју су пчеле досељаване чак из Словеније. Prof. dr Јоже Рихар у једном тексту хвали пашу у Мачви, наводећи да је некада, први дан по досељавању регистровао унос од 8 kg нектара. Све до осамдесетих година прошлог века Мачвани су пчеларили махом стационарно и врцали 25-30 kg меда по пчелињој заједници. Од тада багрема нема у Мачви, нестао је у сировођењу комасације, па пчелари морају селити на пашу у Подриње и тиме повећавати трошкове.

Природни услови, зна се, пресудно утичу на рентабилност пчеларења. Тамо где су они добри исплати се пчеларити чак и кад су цене и остали фактори тржишта мање повољни. Пример за то су пчелари општине Шид као и неких других крајева у Србији. А о томе колико се успешно може пчеларити тамо где су и природни и тржишни услови веома повољни говори следећи пример из Републике Српске.

Једне вечери, почетком фебруара, зазвонио је телефон у мом стану и са друге стране зачух енергичан глас: „Хало, господин Пејановић... овде Небојша Андрић, професионални пчелар, председник пчеларског друштва општине Пејрово... да, близу Ту-

зле и Добоја. Желели бисмо да Вас ангажујемо за једно пчеларско предавање... на нашој скупиштини. Предлажем да дођете аутобусом... од Бијељине, где морате преседајте, до Тузле има нејуних 70 километара... ако није проблем пренесити СПОС-у да часопис Пчелар не стиже редовно... бићемо захвални ако нам донесете неколико примерака илој бројева на латиници... волели би да видимо и Шабачки Пчелар... било би ми драго да дођете дан раније и будете мој гости“.

Тако смо, Бранислав Ђуричић и ја, кренули другог марта на пут. На аутобуској станици у Грачаници сачекао нас је Небојша, висок насмејан човек четрдесетих година. После вожње од 20 минута нашли смо се у његовом дому, где нас је са искреном добродошлицом поздравила госпођа Андрић.

Разговор је почео одмах, а трајао је све до поноћи. Нас је занимало како се пчелари у овом крају, наомак планине Озрен, где се пласира мед и остали пчеларски производи и какве су цене, а Небојшу тренутно стање у пчеларству Србије, шта се ради у СПОС-у...

Андрићи су професионални пчелари, живе искључиво од пчеларства и веома су задовољни својим стандардом. Небојша је изнео: „Све што имамо сипекли смо од рада са пчелама у последњих десетак година. А имамо нову кућу са централним грејањем у којој су и све ствари нове и савремене. Ту је и помоћна зграда, иако је нова, са режисированим просторијама за прихвал, вршање, паковање и складиштење меда и сћоларском радионицом. Два возила у одличном стању, комби и аутомобил са приколицом. И наравно пчелињак са 200 зазимљених пчелињих заједница у ЛР кооиницама. Пчеларимо сћационарно, јер су природни услови ипакви да не морамо селити. Пчелињак за медобра-

ње од сћојинак заједница, смеићен је испод Озрена, неколико километара одавде, на плацу од пола хектара који сам купио, а на њему имам и зидани пчеларски објекти. Сада око њега, видећете ујутро, подижем ограду. Пчелињак је далеко од насеља и било каквих загађивача. Самим да би тај пчелињак испуњавао све услове за органску производњу пчелињих производа. Паша око пчелињака почиње половином фебруара, кад цвети пролећна црнуша, односно врјесак. Она траје најмање месец дана, а може се извртати 5–10 kg веома траженог меда по једној заједници. Ви у Србији то немајте. На њој се пчеле одлично развијају. Затим следе остале паше: врба, воће, багрем, кога нема довољно, ливада, четинари... и на крају од половине септембра бриљан. Целе сезоне има тихе паше, па заједнице није потребно прихрањивати. Врца се више пута у сезони и добије око 30 kg по заједници, уз остављање довољне резерве меда за зиму. Као што рекох, нема селибе, нема прихране, па ипак ни великих трошкова око тога. Имам четире врсте меда: врјесак и ливада који су црвене боје, шумски који је таман и багрем. Багрем се код нас мање троши, јер су више на цени тамни медови. Имам и мешавине меда са поленом, прополисом и млечом. Сакупим до 150 kg полена, сћолним хватачима на лету, јер имам махом класичне дрвене подњаче и то ми је довољно за наведене мешавине и поленске погаче које користим само на пчелињаку за узгој матица.

Тај пчелињак од око 60 заједница је смеићен овде поред куће, видели сте га, на простору од тридесетак ари и на њему одгајим око 1 500 матица у сезони. Режисирован сам за узгој матица. Те заједнице су удаљене од јланинске паше, па се морају прихрањивати. Имам и трећи пчелињак, на удаљено-

сѝи од једног километра од куће, са педесетак заједница које служе за формирање ројева. У 2006. години продао сам око 200 ројева, углавном љакѝињих. На свом љчелињаку користѝи шећерне погаче за љрихрану које сам љравим. Шећер је код нас јефѝињинѝи, погача у продаји коѝиња око 2 марке или 80 ваѝих динара. Коѝинице, рамове, скуѝљаче полена и оѝѝало љравим сам ѝоком зиме у мојој радионици.

Чули сѝе, од око 200 зазимљених заједница произведем: 1 500 маѝиња у ЛР насѝавѝица подељеним на 4 дела, око 200 ројева у зависноѝи од поѝражње и просечно 3 ѝоне меда. Ту је наравно и полен, љроѝолис, млеч као и сѝоѝињак килограма воска.

Троѝкови су сведени на најмању меру: не сели се, љчелињак за медобрање не љрихранѝем, а коѝинице, рамове и погаче љравим сам у ѝоку јесени и зиме. Имам добру опрему: љрохромску радијалну центрифугу за 30 рамова, оѝѝлаѝач саћа, декристѝализаѝоре меда за каниѝе и ѝећле, млин за шећер, ѝоѝиѝонике воска, мешалицу за погаче, мешалицу за мешавине меда и полена, као и поѝребну опрему за љресаѝивање ларви и узгој маѝиња. Једино саѝине основе наручујем у Бања Луци и ѝо искључиво од мог воска. Све љчеларске ѝослове обављамо сами. Само око ројева и маѝиња морам љовремено ангажовати ѝуђу радну снагу“.

Пажљиво смо слушали домаѝиново излагање, не прекидајуѝи га. Ово је, по наѝој оцени, представљало врхунско предавање из области пчеларске праксе. Кад је Небојша заврѝио поставили смо још само два пита-

ња: Да ли имаѝи намеру љовећавати љчелињак и количину меда и како и ѝо којим ценама реализујѝи мед и оѝѝале љроизводе? Уследио је одговор:

„Немам намеру љовећавати љчелињак. Овај број је сасвим довољан за љрѝиѝојан животи. Веѝи љчелињак би било ѝеже љратиѝи, ѝребало би више рада, нарочѝиѝо ѝуђеж и више љроѝкова, а љовећали би се и ризици љословања. А зар је мало добиѝи љриѝоне оваквог меда који би се могао декларисати као органски? Шѝа мислиѝе, како бих са ѝим љроѝао на Таѝмајдану? Важан је, а у будућноѝи ће биѝи све важнији квалѝиѝет у односу на кванѝиѝиѝет. Ја бих могао имати и двостѝруко више меда, од ѝоѝѝојећеж броја коѝиница, ако бих селио, решѝмо на баѝрем коѝа у околини немам довољно, али смаѝрам да је овако боље.

Цена меда код нас је 10 марака ѝећла. То је на мало. Мешавине су скуѝље. Ако ља дам ѝо 8 марака љродаја иде много брже. Цена на велико односно на каниѝу је 5–6 марака. Велики љрадови као ѝѝо су Тузла и Сарајево поѝроше ѝуно меда. Мед љродајем углавном на мало и ѝако реализујем најмање две ѝрећине љроизводње. Редовно се љојављујем на свим изложбама љчелињих љроизвода, видиѝе, имам ѝуно диѝлома и медаља, које сам добио за квалѝиѝет моѝих медова. Ево ову златѝну сам добио у Сарајеву, ѝре годину дана, за најквалѝиѝињѝи мед од вријеска. Велики део меда оде кроз мешавине, а баѝрем, коѝа немам много, љакујем у ѝећле са исеченим комадом саћа и ѝако ѝоѝињем бољу цену. Ројеви и маѝиње имају сличну цену као код вас у Србији и наѝлађују се одмах, љри ѝѝоруѝи. Еѝо, ѝо је ѝо, а сад ви мени љричаѝѝе како је у Србији?“

Прича је опет трајала дуго... Ујутро смо раније устали, док се спремао доручак прошли смо кроз све пчеларске просторије и видели опрему. Затим смо се упутили на пчелињаке, успут видели црњушу у цвету и направили фотографије које прате овај текст. После предавања позвали смо пчеларе Петрова да нас посете у Шапцу. Позив је прихваћен, договорено је да се поново видимо у октобру у време изложбе на Таѝмајдану коју пчелари Петрова посећују колективно.

Посетите нову интернет презентацију часописа Пчелар на

www.poljoberza.net/pcelar.aspx

сајту сараднику СПОС-а. Овај сајт представља први интернет огласни простор намењен љољопривреди и пратећој индустрији. На ѝему можете поставити и бесплатни оглас.

ИСТАКНУТИ ПЧЕЛАРСКИ УЧИТЕЉ СРЕТЕН М. АЦИЋ (1856–1933)

Душко Грбовић, дипломирани историчар – виши кустос
Завичајни музеј, Јагодина

Године 2006. навршило се 150 година од рођења врсног педагога Сретена М. Ацића. Делатност Мушке учитељске школе у Јагодини у периоду од њеног оснивања, 1898. године, па до почетка Првог светског рата 1914. године, нераскидиво је везана за име њеног првог и дугогодишњег управника, Сретена Ацића. Учествовао је у њеном оснивању, био њен идеолог и аутор унутрашње организације школе. Он је својим дугогодишњим управитељским, организационим и педагошким радом овој просветној установи утиснуо печат који ће школа дуго носити и након његове смрти 1933. године. Користећи своје многоструке способности и развијајући максимално разноврсне делатности у самој Учитељској школи и ван ње, Ацић је заиста много урадио. Поред педагогије и организације, Ацић се са успехом бавио и многим другим проблемима. Писао је врло много. О овоме сведочи богата библиографија. Писао је о питањима из педагогије, организације, психологије, вртларству, телесном васпитању, законодавству. Област којом се такође бавио и где је утиснуо свој трајни печат је и пчеларство.

На основу проучене грађе, Ацићево бављење пчеларством може се поделити на два сегмента. Први период обухвата делатност од 1898–1914. године, дакле Ацићевог управљања Учитељском школом, када су практично примењивана достигнућа рационалног пчеларства. Други период би обухватао време након Првог светског рата, односно пензионисања, 1918. односно 1924. године, до његове смрти 1933. године, када се углавном бавио публиковањем радова о пчеларству, а неки су остали у рукопису.

Године 1899, у пролеће, Пчеларско-вођарска задруга из Београда поклонила је Мушкој учитељској школи у Јагодини две модерне кошнице са покретним саћем, тзв. „ђерзонке“ српског типа са пчелама, те се са

њима почело бавити пчеларењем у школи. Овај тип кошнице направљен је 1845. године, а 1882. године у Србију су је донели генерали Јован Драгашевић и Ђура Хорватовић. Тврди се да има података да се у Јагодини почело пчеларити „ђерзонкама“ 1884. године. Поклоњене кошнице су до 1901. биле смештене у школском дворишту. Пошто су били слаби ројеви, пажња те 1899. године је била усредсређена да се они ојачају, да би се од јесени те године, кад се буду набавиле и потребне справе, ученици могли учити пчеларењу. Бригу око кошница преузео је Димитрије Димитријевић (1862–1935), учитељ јагодинске основне школе, истакнути пчелар и један од повереника Српског пчеларског друштва за округ моравски.

Пролећа 1901. пчелињак је измештен на ново место, касније је то место чинило део шире окућнице пољопривредног добра. Око њега била је засађена жива ограда од дивље поморанце (маклуре). Подигнут је, на улазу, шестоугаони зимски павиљон за 20 кошница, где су се кошнице зими уносиле и тако чувале од јаких мразева.

Иначе, те 1901. године ударени су темељи великом школском пољопривредном инструкторном и огледном имању. Било је површине 110 000 m² и било је једно од најуређенијих и најлепших пољопривредних имања не само у Јагодини већ и широј околини. Ово имање служило је ученицима за проучавање пољопривреде, за практичан рад, вежбања и огледе, али је уједно и представљало за родитеље ученика и друге пољопривреднике угледно имање. Године 1907. прописана су Правила за руковање и рад на имању. У члану 13. за пчелињак пише:

„Заводски ће пчеланик (пчелињак – приредба аутора) служити поглавнијој поуци ученичкој у рационалном пчеларењу. Сувишни ројеви заједно с кошницама могу се, ради зајачања, продавати у користи државне ка-

се, првенствено ученицима и њиховим породицама и учитељима Народних школа, а затим и приватним пошраживаоцима, по процени комисије од наставника Пољопривреде, школској врџлари и једној наставника или заводској економи. Истио њо важи и за продају сувика меда и воска“.

Производи са имања излагани су на домаћим и међународним изложбама. Докази квалитета производа и добре организације рада на имању представљају јавна признања оличена у одликовањима добијеним на пољопривредним изложбама у земљи и иностранству. Учитељска школа је 1906. године од Српског пољопривредног друштва добила похвалницу за веома крупне дуње.

Године 1907. у Лондону је одржана Балканска изложба (учествовали Србија, Црна Гора и Бугарска) на којој су излагани производи из разних области. На ову изложбу Учитељска школа је послала очуван мед од 8, 6, 4 и 2 године. О квалитету меда сведочи и златна медаља коју је Учитељска школа добила том приликом. Чување меда се наставило и после изложбе у Лондону. Године 1914. постојао је мед стар 14 година, који се по Аџићевим речима, само слегао 1–2 cm од врха, добио загаситу боју и био се згуснуо. О начину како што дуже сачувати квалитетан мед, Аџић је писао после Првог светског рата, напомињући да су за дуго чување погодни липов и боров мед. Након разарања које је Учитељска школа па и имање претрпело од стране окупатора у Првом светском рату, она се полако обнавља као и њено имање. Пчелињак се помиње у првој половини двадесетих година прошлог века, да би се у првој половини тридесетих година изнео податак да пчелињак више не постоји. Постојање пчелињака на имању Учитељске школе региструје се педесетих година када је служио, вероватно између осталог, за праксу и огледну наставу пчеларима.

Избијањем Првог светског рата, односно премештањем Сретена Аџића након завршетка рата на нову дужност, могло би се рећи да се завршава његова прва фаза деловања у пчеларству тј. практична примена ме-

тода рационалног пчеларства на пчелињаку Учитељске школе у Јагодини. Након пензионисања па до смрти, од 1924. до 1933. године, настаје нови период делатности Сретена Аџића везаног за пчеларство. Он се огледа у плодном списатељском раду који је резултирао бројним чланцима и неколиким самосталним публикацијама, а остало је и непубликованих текстова. Своје текстове из пчеларства публиковао је у Пчелару, Младом задругару, Тежаку, Пољопривредном гласнику новосадском, Пољопривредном календару београдском, Пољопривредним календарима, Гласнику Министарства пољопривреде и вода, Гласнику подмлатка Црвеног крста, Дечјем листу, Народном просветитељу. Ту износи резултате и искуство свог дугогодишњег бављења пчеларством. Стручњак је за медоносно биље, па у часопису Пчелар даје савете везане за медоносно биље.

Међу овим бројним радовима, свакако треба истаћи његову монографију МЕДОНОСНО ШИБЉЕ И ДРВЕЋЕ, која је у издању Министарства пољопривреде и вода објављена 1924. године. О великој популарности ове публикације сведоче и чињенице да је била распродата прве године када је изашла и да је била тражена и неколико година касније након објављивања. Аџић је припремао ново издање ове публикације, али је, на основу прикупљених података, није поново издао, осим појединих делова, док су остали делови остали у рукопису. Године 1932. изашла је мања самостална публикација о медоносним биљкама, ОДБИР НАЈМЕДОНОСНИХ БИЈАКА ЈУГОСЛАВИЈЕ. Поводом његове смрти (9. децембар 1933) у Пчелару бр. 1 за јануар 1934. године изашао је подужи некролог. У часопису „Напредно пчеларство“ бр. 9–10, септембар–октобар 1956, публикован је пригодан текст поводом стогодишњице његовог рођења који истиче Аџићеве заслуге на пољу пчеларства. Текст се завршава речима: „Нека је слава неумрлом пчеларском раднику и васпитачу СРЕТЕНУ М. АЏИЋУ!“.

Пчеларско друштво у Трстенику, где је у једном периоду службовао Сретен Аџић, од 2004. године носи његово име.

Саветовање у Смедеревској Паланци

У Смедеревској Паланци је у организацији ПД „Јасеница“ уз покровитељство СО Смедеревска Паланка и генералног спонзора „Златне пчеле“ из Раче, 17. фебруара одржано XI Саветовање за пчеларе пред око 300 пчелара, уз богату изложбу. После поздравне речи **Топлице Миладиновића**, председника ПД „Јасеница“, предавања су одржали **Верољуб Умељић, dipl. ing. Живослав Стојановић** и **prof. dr Јован Кулинчевић**. Саветовање су пратили ТВ Јасеница и ТВ Девић. Истог дана, у 20 сати, у студију ТВ Јасеница гостовали су предавачи и одговарали на питања пчелара упућена телефоном са веома великог простора на коме се ова телевизија види. Захваљујемо свима на помоћи у организацији, а пчеларима на посети.

Радослав Вујић

Витезови меда

Ако је у вину истина, онда је у меду – здравље. У Србији пчелари, њих око 12 000 организованих у СПОС, производе око 6 000 тона „здравља“. У Суботици је то 120 тона које грађанима понуди УП „Пчела“.

Желећи да се поспешу пчеларство, али и здравствена заштита пчела и производа, „Пчела“ је пре десетак година организовала први сајам меда и отпочела тесну сарадњу са многим удружењима у Србији. По угледу на пчеларе у Хватској и Мађарској, у Суботици је основан и први пчеларски ред витезови меда, који ће носити назив „Суботичка равница“, а прошлогодишња краљица меда **Александра Степановић** из Раче промовисала је првих дванаест витезова (**Јожеф Агарди, Јадранка Вучетић, Антон Лулић, Пал Кирал, Антал Холо, Петар Војнић Зелић, Калман Сударевић, Јован Глончак, Иштван Бенчик, Недељко Лечић, Војислав Капор и Иван Пинтер**).

Свечаности су присуствовали и витезови меда из Мађарске и Хрватске, чланови вите-

шког реда „Свети Амброзије“ и „Хунор“, као и витезови вина „Arena Zablatkiensis“, а њихов канцелар **Ђорђе Драгојловић** је изразио задовољство што ће Србија после витезова вина, први пут устаљених у Суботици, добити још један витешки ред.

У Мађарској има пет пчеларских витешких редова. **Dr med. Стипан Ковачић** из Хрватске напоменуо је да су витезови меда у овој држави устоличени у Хлебинама.

М. Појагућ

Тече мед лајковачком пругом

У Лајковцу је 25. марта 2007. одржана прва пчеларска манифестација „Дани пчеларства“, коју је отворио председник општине. Уз беспрекорну организацију у предивном амбијенту, грађани и пчелари

су могли да се снабдеју медом и пчеларским репроматеријалом, али и да одслушају предавања и округли сто на тему савремених трендова у пчеларству (**prof. dr Јован Кулинчевић, dr med. Верица Милојковић, dr med. Родољуб Живадиновић** и чланови ИО СПОС-а **Рајко Пејановић и Драган Бељинац**).

Уредник

Добра пчеларска пракса и у Подгорици

Након успешног семинара о НАССР систему и доброј пчеларској пракси који је одржан у Алексинцу 4. марта, Савез пчеларских организација Црне Горе је изразио жељу да се слична едукација обави и у овој, нама суседној земљи. Тако је семинар у потпуности преузет и одржан у Подгорици 22. априла 2007. године пред представницима

свих друштава пчелара Црне Горе (детаље погледајте у Пчелару за март 2007, 129. страна). У време прецветавања багрема у Црној Гори и ширења његовог опојног мириса, **mr Драган Пушара** из Министарства пољопривреде Србије, **mr Милан Допућа** и **dr med. Родољуб Живадиновић** упознали су присутне са комплетном проблематиком и ослободили их непотребних страхова.

Скупштина у Горњем Милановцу

ДП „Матица“ из Горњег Милановца је 24. децембра 2006. одржало своју редовну годишњу скупштину на којој је усвојен извештај о раду у 2006. години и програм рада у 2007. години. Скупштини је присуствовало више од 100 пчелара рудничко-таковског краја. Како је у току регистрација пчелара преко СПОС-а, повећано је интересовање пчелара за учлањење. До сада је друштво имало 90 чланова, а у овој години очекујемо бар 150. Додељена су и признања заслужнима. На крају је председник Асоцијације златиборско-моравичког округа, професор **Ђоко Зечевић** одржао предавање без надокнаде хонорара и путних трошкова на тему *Изимљавање пчелињих друштава и припрема за главну пашу*.

Зоран Зарић

Основана Асоцијација одгајивача карнике Републике Српске

Оснивачка скупштина регистрованих произвођача матица Републике Српске одржана је 12. маја 2006. у Карановцу код Петрова на којој је формирана Асоцијација одгајивача карнике Републике Српске. Осим одгајивача, скупштини су присуствовали и гости са Пољопривредног факултета у Бања Луци и Селекцијске службе Бања Лука РС. Циљ организовања је развој, заштита и унапређење одгајања и селекције матица домаће карнике, промовисање домаће расе пчела и остваривање заједничких интереса одгајивача. Асоцијација има остварену сарадњу са Министарством пољопривреде Републике Српске.

За председника Асоцијације изабран је **Андрић Небојша**, за потпредседника **Радивоје Максимовић**, секретара **Горан Мирјанић**, док су **Лазо Грбић** и **Жељко Малетић** чланови Извршног одбора. У Асоцијацију су учлањена два Селекцијска центра: Добој, тј. Карановац за континентални тип аутохтоне расе (власник Андрић Небојша) и Требиње за медитерански тип аутохтоне расе (влас-

ник Радивоје Максимовић) и седам репро центара (Карановац, Бања Лука, Дервента, Градишка, Рудо, Омарска и Требиње). Контакт телефони су: 053/797-244 и 061/654-430.

Андреј Небојша, председник

Багрданци утростручили чланство

У суботу, 28. јануара 2007. одржана је годишња скупштина и сечење славског

колача пред педесетак пчелара и гостију из Баточине, Лапова и Јагодине.

Председник, Бранислав Милановић

Скупштина у Прибоју

УП Прибој одржало је 4. фебруара 2007. године редовну Скупштину на којој су усвојени извештај о раду и програм рада за наредну годину. Додељена су признања заслужнима која је уручио председник Асоцијације златиборско-моравичког округа **Ђоко Зечевић**, који је говорио о раду Асоцијације и регистрацији пчелињака. Поред бројних гостију из Ужица, Ариља, Нове Вароши, Сјенице, Пријепоља, Рудог и Вишеграда, гостовао је и председник Скупштине СПОС-а **Милић Вукић**. Предавање о узгоју матица JENTER и NICOT апаратима, као и о радовима на пролећном развоју друштава одржао је **Верољуб Умељић** из Крагујевца. Свима је подељен билтен удружења. Сви пчелари су похвалили уједињење пчеларских друштава у Прибоју.

Саво Мрдак, секретар

ИЗВЕШТАЈ СА СЕДНИЦА ИО СПОС-а

На седници одржаној 28. јануара, ИО СПОС-а је донео следеће одлуке. Пониште-на је претходна одлука о sukcesивном објављивању радова са III Конгреса СПОС-а у часопису Пчелар, и одлучено је да се штампа Зборник пристиглих радова у 500 примерака. Повећане су цене огласа у Пчелару за 30% од 1. априла 2007. Усвојен је финансијски извештај и предлог финансијског плана. Задужени су председник и заменик председника да сачине предлог програма рада за 2007. годину, да исти доставе свим члановима Извршног одбора до краја недеље, а чланови Извршног одбора, ако имају допуне да их и дају, те да предлог програма са својим допунама врате председнику, а у циљу благовременог слања позива и материјала за Скупштину. У Пчелару се до даљег неће објављивати огласи нерегистрованих одгајивача матица. Слободна средства ће се орочити. Дodelено је 20 књига ДП Ужице од којих се 15 комада плаћа, а 5 комада се поклања због прославе 70 година непрекидног рада.

На седници одржаној 17. марта, ИО СПОС-а је донео следеће одлуке. Свако друштво пчелара које броји до 100 чланова добиће један примерак Зборника са Конгреса, а расподела ће бити извршена на основу евиденције чланства за 2007. годину. Одобрени су трошкови ручка за Скупштину СПОС-а, одржану 24. фебруара 2007. на Ветеринарском факултету. Разматран је рад Комисија

СПОС-а и одлучено је да састав комисија за награде и признања, за предаваче и за медоносно биће остане исти. У Комисију за међународну сарадњу су изабрани prof. dr Зоран Станимировић и Лев Плужников, уместо prof. dr Миће Младеновића и prof. dr Милана Ђировића. У Комисију за болести пчела је уместо Аврамовић Драгана изабран Баџић Драган, а за председника је именован Јожеф Агарди. За Координатора СПОС-а за сарадњу са државним органима од 17. марта 2007. именован је dr med. Родољуб Живадиновић, а одлука о накнади за ангажовање биће донета на наредном састанку. Путни трошкови ће му бити надокнађивани без дневница. Живослав Стојановић и Јожеф Агарди представљаће СПОС на првом Конгресу Балканске федерације пчеларских организација од 29. марта до 1. априла 2007. године у Истанбулу. Живослав Стојановић и Родољуб Живадиновић представљаће СПОС на Конгресу Апимондије у Мелбурну септембра 2007. године. Прихвата се учешће у Организационом одбору за изложбу Тапшмајдан 2007. уз следеће услове: 1) да се одлуке доносе консензусом, тј. да нема прегласавања; 2) да уговором буде предвиђено да се ради суперанализа у случају да прва анализа покаже неповољне резултате и то о трошку оног који тражи суперанализу, са правом за објављивање у часопису Пчелар.

IN MEMORIAM

Маринковић Витомир, пчелар из Смедеревске Паланке, преминуо је 6. јануара 2007. године у 81. години живота. Пчеларством се бавио читавих 65 година од своје ране младости. Дугогодишњи је члан СПОС-а и друштва пчелара „Јасеница“ у Смедеревској Паланци. Добитник је многих награда, дипломе професора Јована Живановића, дипломе Заслужни пчелар, Златне пчеле и многих других признања.

ДП „Јасеница“

На самом почетку 2007. године престало је да куца племенито срце Милана Тешића, првог и почасног председника удружења „Чачанска пчела“ из Чачка. У 88. години за собом остави 80 кошница. Поратни пољопривредни стручњак, добро је знао спрегу биљака и пчеле. Диплома „Јован Живановић“ и остала пчеларска признања красила су зидове његове куће. Тих, смирен, пун знања и пчеларског искуства, сваког је подучавао. Вечна му слава и хвала!

ДП „Чачанска пчела“, Чачак

26. јуна 2006. године преминуо је члан Друштва пчелара „Чачак“ Петар Хаџић. Био је пчелар хобиста целог живота. Заљубљен у пчеле и до краја живота одан своме Друштву. Спреман да помогне сваком пчелару. Организатор је прославе ДП „Чачак“ 2005. године. Нека му је слава и хвала за све што је урадио за пчеларство.

ДП „Чачак“

Заувек нас је напустио наш друг и пчелар Звонимир Васић (1945–2006). С поштовањем чуваћемо успомену на њега. Нека му је вечна слава и хвала за све што је учинио за пчеларство.

ДП Велико Градишће и Голубац

Марић Драган, пчелар из Бачине Баште, трагично је изгубио живот 31. јануара 2007. Био је члан Друштва пчелара „Полен“, угледан и вредан пчелар. Нека почива у миру и нека му је вечна слава и хвала.

ДП Бајина Башта

PČELARSKA FARMA JEVTIĆ

MATICE PAKETNI ROJEVI ROJEVI NA DB RAMOVIMA ROJEVI NA LR RAMOVIMA	PROIZVODNA DRUŠTVA KOŠNICE, MED FORMIRANJE KOMPLETNOG PČELINJAKA ISPORUKA U NAŠOJ AMBALAŽI	MOSUĆ SVAKI DOGOVOR
MILAN JEVTIĆ 35267 OPARIĆ (035) 722 564 (063) 895 85 08	ПЧЕЛАНИЦА ZVEZDICA	MILANJEVTIC.COM MILANJEVTIC@PTT.YU

Станица за репродукцију матица у Лапову нуди пчеларима за 2007. годину

1. Оплођење и обележене матице 2007. год.
2. Ројеве на ДБ, ЛР и Фарар рамовима
3. Мед: багренов, ливадски и сунцокретов.

Пчелар: Несторовић Радоје - НЕСТОР

Тел: 034-853-912, 034-862-163, Моб: 064 43 76 469, 063 89 68 728

PAKETNI ROJEVI
ROJEVI NA OD 1 DO 10 RASU
MLADI SUPLENENTI MATICE
POSREDOVANJE U PROMETU
POSREDOVANJE U PROMETU

PČELARSTVO "ARŠIĆ"
TEČIĆ - BERKOVAC

ПЧЕЛИЦА
КРАЉЕВО

POSREDOVANJE U PROMETU
PČELARSTVO "ARŠIĆ"
065-725-547, 063-775-75-06

ALAT, OPREMA I PRIBOR ZA PČELARSTVO
 szpr **DRAGAN** - ŠABAC
 15353 Majur, Vere Blagojević 26. tel: 015/377-009; 063/233-813

Proizvodimo pribor za vrcanje, pčelarski pribor i zaštitnu opremu

Uramljena matična rošетка
 na idealnom ramu od
 6 mm sa pomoćnim letom.

Novo: Olakšajte sebi rad.
 Bez dodatnih prepravki
 postavite električni pogon
 na vašu centrifugu.

*** NAŠE PČELARSKO ISKUSTVO I INŽENJERSKA TEHNOLOGIJA SU U SLUŽBI SAVREMENOG PČELARENJA ***
SA "DRAGAN"-om JE LAKŠE PČELARITI.

vlasnik:
ing. Dragan Đurić
pčelar

ПТО Д.О.О. „СМАНА ПРОМЕТ“

Производи, откупљује, пакује и пласира
мед и остале пчелиње производе
преко трговине широм Србије

11319 Крњево, Бул. ослобођења 16
 тел: 026/821-080; 064/864-20-19; 064/864-20-21
 E-mail: cmana-promet@ptt.yu

**CENTAR ZA SELEKCIJU I
REPRODUKCIJU MATICA
TIMOMED D.O.O. Knjaževac**

19350 Knjaževac • Kej Veljka Vlahovića 7a
tel.: 019 732-330, 732-872, 730-721
fax: 019 732-485 • e-mail: timomed@ptt.yu

Centar za selekciju i reprodukciju matice izdaje i prodaje pčelinje matice različitih rasa i vrsta. Centar za selekciju i reprodukciju matice izdaje i prodaje pčelinje matice različitih rasa i vrsta. Centar za selekciju i reprodukciju matice izdaje i prodaje pčelinje matice različitih rasa i vrsta.

Rešenje za selekciju pčela i reprodukciju matice izdato je od Ministarstva poljoprivrede broj: 270-367-00027/2005-04 od 17.06.2005. godine.

VRŠIMO PRODAJU:

SELEKCIONISANIH MATICA

(u periodu od 15.05.2007. god.)

PAKETNIH ROJEVA

Isporuka matice vrši se
po redosledu uplata

Kontakt telefoni:

"Timomed":

063 27-37-606 (Aneta) i 019 730-721 (Milan)

Prodavnica u Zaječaru:

019 424-420 (Dušica)

Repro stanica u Zaječaru:

064 83-45-232 (Branislav Jovanović)

Prodavnica u Negotinu: 019 545-323 (Zlatica)

Prodavnica u Sokobanji: 018 833-569 (Nela)

Prodaja u Beogradu: 064 414-0542 (Svetlana)

**Vršimo otkup meda i
ostalih pčelinjih proizvoda!**

ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ И РЕПРОДУКЦИЈУ
У САРАДЊИ СА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ФАКУЛТЕТОМ БЕОГРАД

"Пчелица Стојановић"

Тимочка 6, 36103 Рибница, Краљево
тел./факс: 036 37 53 36
моб. тел. 063 80 333 59, 064 44 61 911
e-mail: pcelicazz@yahoo.com

Обележавање матице по захтеву купца боја/број.
Испорука по редоследу пријаве.
ЗА ВЕЋЕ КОЛИЧИНЕ ОДОБРАВАМО ПОПУСТИ

ЛИНИЈСКИ СЕЛЕКЦИОНИСАНЕ

МАТИЦЕ

РЕГИСТРОВАНИ ПРОИЗВОЂАЧ МАТИЦА
РЕШЕЊЕМ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ БРОЈ 420-01-00139/2004-04
ПАКЕТНИ РОЈЕВИ - РОЈЕВИ НА ЛР - РАМУ

**Karolji
Nektar**
- Bečej -

Vlasnik: Laslo Karolji
21220 Bečej, Udarnička 40
Telefon: 021-817-274
mobil.: 063-7754-048
Email: karoljin@sojanet.co.yu

*IZRADA I PRODAJA
SATNIH OSNOVA
SA 20% ZAŠTITE OD VAROE
*ZAMENA I ODKUP
VOSKA I STAROG SAČA
*LEKOVI ZA PČELE
PČELARSKI PRIBOR
I OPREMA
*IZRADA SVEČA
*POGAČA ZA
PREHRANU PČELA
*BAGREMOV, LIPOV,
LIVADSKI
I SUNCOKRETOV MED
*ODKUP MEDA
I PROPOLISA
*BIO PROGRAM OD MEDA

ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ И РЕПРОДУКЦИЈУ
У САРАДЊИ СА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ФАКУЛТЕТОМ БЕОГРАД

"Пчелица Стојановић"

Тимочка 6, 35103 Рибница, Краљево,

тел. 036 37 53 36 моб. тел. 063 80 833 59, 064 44 61 911, pcelicazzz@yahoo.com

ЛИНИЈСКИ СЕЛЕКЦИОНИСАНЕ МАТИЦЕ

РЕГИСТРОВАН ПРОИЗВОЂАЧ МАТИЦА РЕШЕЊЕМ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ БРОЈ 539-01-00139/04-04

НАШИ ПРОИЗВОДНИ КАПАЦИТЕТИ: - ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ 700 ПЧЕЛИЊИХ ЗАЈЕДНИЦА
СА КАПАЦИТЕТОМ РЕПРОДУКЦИЈЕ 6000 МАТИЦА И 300 ПАКЕТНИХ РОЈЕВА И РОЈЕВА НА ЛР РАМУ.

- РЕПРОСТАНИЦЕ: 3800 ПЧЕЛИЊИХ ЗАЈЕДНИЦА СА КАПАЦИТЕТОМ

РЕПРОДУКЦИЈЕ 5500 МАТИЦА И 3500 ПАКЕТНИХ РОЈЕВА И РОЈЕВА НА ЛР И ДБ И ФАРАР РАМУ.

РЕПРО СТАНИЦЕ

- МИОДРАГ РАДОСАВЉЕВИЋ
Ваљево, тел. 014 220 113, 064 296 18 78
- ЗОРАН КОСТИЋ
Крупањ, тел. 015 681 253, 063 772 62 08
- МИЛАН ЈЕВТИЋ
Опарић, 035 722 564, 063 895 86 08
- РАДЕ МАРЈАНОВИЋ
Бајина Башта, 063 817 39 09
- ПЧЕЛИЊАЦИ МИРИЋ
Белановица, 014 89 769, 063 807 61 42
- ИГОР ИВОВИЋ
Крагујевац, 063 63 00 29
- ПЧЕЛАРСТВО АРСИЋ
Течић - Рековац, 035 723 347, 063 775 75 06
- ПЧЕЛИЊАЦИ ТАНАСКОВИЋ
Дудовица, 011 818 60 41, 063 80 18 358
- МИТРОВИЋ МИЛАН
Крушевац, 037 455 035, 064 38 32 561
- СТАНИСЛАВ ВЕНЕР
Купиново, 064 375 50 74
- МЕДЕНАЈ, Зоран Ђурић
Меховине, 015 518 532, 063 89 50 610
- ДРАГАН ЈЕВТИЋ
- МИЛИЈА РАТКОВИЋ

ПЧЕЛИЦА
КРАЉЕВО

5

PČELINJAK JOVANOVIĆ - ZAJEČAR

PAKETNI ROJEVI

ROJEVI NA DB, LR, AŽ RAMOVIMA

FORMIRANJE KOMPLETNOG PČELINJAKA

MOGUĆ SVAKI DOGOVOR

019/ 428 -211 064/ 127 39 05

Pčelarska kuća Jevtić

Malice

Rojevi na LR ramovima

Rojevi na DB ramovima

Paketni rojevi

Košnica + roj → najpovoljnije

Formiramo pčelinjak za Vas

Prodaja kompletnih pčelinjaka

Mogući razni dogovori

email: jevtic@ptt.yu

www.pcelarskakucajevtic.com

Jevtić Svetlana i Dragan

tel. 035/ 722-684 063/ 89-33-123

ZANATSKA BRAVARSKA RADNJA „MARKOVIĆ“

Izrada:

ručice

jugo razmak

pčelarski nož

nosiljka za košnice

nosač ramova pri pregledu košnica

bušilica za ramove

australijska stega

matična rešetka

pčelarska vaga

zatezači

vl. Rade Marković

ul. Sajtareva br. 43

18360 Svrlijig

tel. 018/824-040

mob. 063/8915-051

063/7674-621

ЗЛАТНА МЕДАЛИЈА ЗА КАЧЕСТВО
СА НОВОСАДСКОГ СИЈА

Пчеларска радња

НЕКТАР

Крагујевац

- израда и продаја сатних основа
- замена и откуп поска
- израда погача за прихрану пчела
- откуп меда и прополиса
- продаја

Телефон/факс:
034/371 501
Производња погача:
034/562 296
Производња воска:
034/334 599
Мобилни: 063/640 144

www.nektarkg.com

nektarkg@eunet.com

METALOPLASTIKA

*Sve vrste ambalaže
za med...*

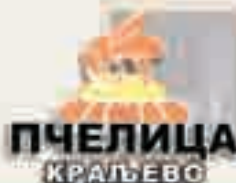
VRNJAČKA BANJA • tel. (036) 631-128, 631-487, 631-677 • www.metaloplastika.com

NAJ POVOLJNIJE KVALITETNIJE

- Ramovi od suve ilpe za sve tipove košnica. Dnevni kapacitet do dve hiljade ramova.
- Košnice svih tipova, tačne mere, precizna izrada.
- Formiramo pčelinjake do 100 košnica.
- Sva pčelarska oprema, pribor za vrcanje meda.
- Hrana i lekovi za pčele.
- Praktična obuka za tehnike pčelarenja.
- Proizvodnja linijski selekcionisanih matica, rojeva na LR ramovima, paketnih rojeva.

*Naše ogromno iskustvo je garancija kvaliteta.
Poštujemo dogovorene rokove.
Dostava pouzecom, veće količine dovozimo.
Pojedinci i društva, pozovite nas da se dogovorimo.
Posetite nas, sve možete videti!*

UĐITE U PČELARSTVO NA VELIKA VRATA

SZTR "Medena", Mehovine, 15225 Vladimirci
Tel: 015/518-532, Fax: 015/518-208, Mob: 063/89-50-610
www.radionicamedena.com radionicamedena@yahoo.com

Драгослав Илић Шеш
за говорницом Анимондије
ИРСКА 2005

**СТРУЧНОСТ ГАРАНЦИЈА
КВАЛИТЕТА**

ДРАГОСЛАВ ИЛИЋ ШЕШ
ИМОНДИЈА ОТЕРА АНИМОНДИЈА
011 (0658) 400 400 011 (065) 42 88 00

САТНЕ ОСНОВЕ

од стерилисаног боска,
без резидуа
не крије се и не истежу.

НОВА ТЕХНОЛОГИЈА

ЦЕНА: 1 кг·400 гин
армирани ЈР са жицом 1 кг·450 гин
ИСПОРУКА МОГУЋА И ПОШТОМ

Етикете за
тегли
самоплћиве
за липадски
и
багремов
мед

REGIONALNI CENTAR ZA SELEKCIJU
I REPRODUKCIJU MATICA
U SARADNJI SA POLJOPRIVREDNIM
FAKULTETOM BEOGRAD

“MEDOPRODUKT”

17500 Vranje, ul. Dunavska br.9,
Tel. 017/417 176, mob. 063/70 40 360,
medikoozd@yahoo.com

Registrovani proizvođač matiča rešenjem
Ministarstva poljoprivrede.

PROIZVOĐAČI MATICA

- STOJILJKOVIĆ IGOR
Vranje, tel. 017/428 491, 063/811 11 66
- DANIJELA POPOVIĆ
Stubal, tel. 017/484 193, 063/800 76 99
- VLADA MLADENOVIĆ
Bujanovac, tel. 017/652 998, 063/486 114
- SAŠA MILOSAVLJEVIĆ
Devča, tel. 018/899 149, 064/360 30 66

37240 Trstenik

Pana Dukića 2/2, p. fah 63

tel/fax: +381 37 714 232.

723 579, 723 561

mob. tel: +381 63 843-8739

e-mail: roj@ptt.yu, www.roj.co.yu

Pčelarska kompanija

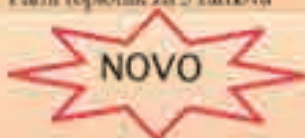
ROJ

1.01.	LR košnica – standard	33.00
1.02.	LR košnica sa ventilacionom mrežom	35.00
1.03.	DB košnica – standard	38.00
1.04.	DB košnica sa ventilacionom mrežom	40.00
1.05.	DB košnica sa 10 ramova – standard	35.00

3.01.	Vrećalica 3 ramni PVC, ručna	59.00
3.01/1	Vrećalica 3 ramni inox, ručna	95.00
3.02.	Vrećalica 4 ramni Zn, ručna	85.00
3.03.	Vrećalica 4 ramni inox, ručna	115.00
3.06.	Vrećalica 4 ramni inox, električna	247.00
4.14.	Parni topionik za 5 ramova	180.00

Proizvodimo po Vašoj narudžbini!

– pakerice, duplikatore i kante za med,

– ostalu opremu za uspešno pčelarenje

Obezbeđujemo prevoz do kupaca.

Cene su date bez PDV-a, izražene u evrima i važe na dan (sponiko).
Nudimo Vam proizvode, koje su proizveli naši iskusni majstori,
od kvalitetnih materijala, uz garanciju kvaliteta, servis, rezervne delove i
uputstva za rad.

U ROJ-u sve za pčele i pčelare

[illegible]

On 13B, no. 192: <http://www44.compu.com>

Garamella za kyalitot !

VI. Starčević Rajko
Miškovci 45. Dervanta
Republika Srpska

Tel.: 053/321-223
Mob.: 065/568-325

На продају пчелиња друштва у новим ЛР кошницама. Производим ЛР, ФР кошнице.
☎ 063/85-99-079, 013/633-301

Књигу АПИТЕРАПИЈА од Др Младенова и
Миленка Радосавића, награђену златом
Ашмондије, можете наручити.
☎ 034/316-402, 064/3221-311

Продајем мед и полен. Божендић Рајко, Шид.
☎ 022/710-619

Продајем више комада ДБ и ЛР кошница и еле-
мената истих. ☎ 011/84-16-597, 063/757-800

МЕПОЛИС МЕД.
ОТКУПЉУЕМ ПЧЕЛИЊЕ ПРОИЗВОДЕ.
☎ 063/316-844. 011/2390-893. 011/3543-116

Папирићи за димљење против варос – лично или поузећем. Филиповић – Ужице. ☎ 031/513-687, 563-882, 524-172 (у продавници), 063/639-424

Повољно **продајем** ројеве или друштва, мед, кошнице, рамове. ☎ 026/221-255, 063/8458-705

Продајем 100 ДБ, ЛР друштава пре багрема,
100 ројева од 1. јуна. Павловић.
☎ 015/510-241, 063/7561-513

Продајем у мају ројеве на ЛР и ДБ рамовима.
Ратко Крнета, Пиносава. ☎ 011/3906-968

Кошнице ЛР, 40 комада, са пчелама, ројеви у јуну. З. Младеновић.
☎ 011/8232-390, 063/8830-953

Откупљујемо восак, цијена четири евра.
Medimpex. ☎ 99 387 55 771-693, 99 387 65 539-301

Продајемо пчелиња друштва на 7 и 10 ДБ рамава у априлу и пакетне ројеве. ☎ 063/884-3342, 037/788-140, Жарко, Варварин; 063/869-1978, 037/789-036. Драган, Варварин

Продајем мед багремов. Мирослав Нересница.
☎ 064/257-0105

Продајем пчелиња друштва на ЛР рамовима са или без кошница. Стевановић Гвозден, Ужице.
☎ 031/520-249

Продајем пчелиња друштва на ЛР рамовима,
ројење пчела и мед. ☎ 015/662-737, 063/7810-131

Откупљујем восак, дрождину (восковарину) и саће. Пеђа, Лесковац.
☎ 064/613-31-78, 016/281-674

Продајем 46 АЖ кошница са пчелама. Милан
Париповић, Аранђеловац.
☎ 034/725-825, 011/3344-732, 064/1859-645

Продајем камион ТАМ са АЖ кошницама и пчелама. ☎ 012/532-909, 064/810-6916

Купујем восак, восковарину (дрождину).
Игњатовић Мијомир, Пожаревац.
 012/213-532

Продајем Заставу 435-10, са 50 АЖ кошница са пчелама, све у врло добром стању.
☎ 021/431-792

Продајем PVC матичне решетке, хранилице 2,5 литра, бежалице, боксесе, кавезе, бежалица за лето. ☎ 014/222-700, 064/65-11-500

Продајем квалитетна друштва и ројеве. БиХ
☎ 065/520-326, 065/482-655, Србија
☎ 065/2012-903

Продајем пакетне ројеве. Мирко, Варварин.
☎ 037/788-118. 062/510-917

Продајем пакетне ројеве. Мирољуб и Боби, Варварин. ☎ 037/788-223, 063/891-1980

Продајем ројеве на рамовима, испорука пре паше. Мила, Избеница.

☎ 037/793-821, 063/770-3476

Ројеви на ЛР рамовима. Испорука у Земуну. Јовановић. ☎ 011/102-177, 064/39-39-346

Ројеви на ЛР рамовима. Испорука у Земуну. Александар Каплиј. ☎ 011/2109-804

Пчелињаци СТЕЖИК, у сарадњи са центром за селекцију матица ТИМОМЕД, нуде током целе године матице, ројеве, производна друштва. Љубиша, Крагујевац, ☎ 034/36-11-22, 063/81-83-623

Продајем комплетан пчелињак – 65 ДБ десе-торамних и 15 ЛР кошница. ☎ 063/877-4077

Пакетни ројеви, 1,2 kg, 20 евра. Професионална опрема (кошнице, рамови итд). Dipl. ing. Младен Крстић, АЛЕКСИНАЦ. ☎ 018/801-280, 064/196-40-10

Продајем ЛР кошнице са здравим пчелама, ФАП Фургон намештај, канте за мед. ☎ 9936/20-9-766-371, 064/201-64-32

Продајем ТАМ 6500 са 60 АЖ кошница. ☎ 019/428-211

Продајем 10 одличних друштава (по пет у даданкама и конгресовкама). ☎ 011/2980-173, 011/3320-861, 064/493-6457

Продајем ројеве на АЖ и ЛР раму. Радован, П. Скепа. ☎ 064/613-98-46

Продајем полен и мед. Наранџић Милан, Шид. ☎ 022/710-998

Јефтино **продајем** пчелињак са 30 кошница, може и појединачно. ☎ 022/224-371

Продајем петорамне ЛР ројеве. Горан Чакар-дић. ☎ 011/812-04-91, 064/38-32-512

Продајем контејнер 24 АЖ кошнице, насељен, ројеви, стресачи. ☎ 015/510-027, 064/350-99-01

Продајем ројеве, друштва на ДБ и ЛР рамови-ма, пакетне ројеве, селекционисане матице. Игор. ☎ 063/63-00-29

Продајем ЛР друштва и ројеве после багремове паше. Врштановић. ☎ 026/317-788

Продајем микро ројеве, ројеве, пчелиња друштва. Стојадин Бојовић. ☎ 031/811-810, 064/317-12-97

Продајем пакетне ројеве и на ЛР и ДБ рамови-ма у мају и јуну. ☎ 011/8120-773, 063/80-94-976

Најсавременије скупљаче полена и хватаљке ројева шаљем поузећем. Јевђовић. ☎ 034/340-785, 063/717-9876

Пчелари заинтересовани за **сушионик полена**, позовите Јевђовића! ☎ 034/340-785, 063/717-9876

Израђујем и **продајем** калупе за изливање матичњака за производњу млеча и матица. Галић. ☎ 034/381-019, 034/570-384

Повољно **продајем** 4 Фарарове кошнице са рамовима. ☎ 011/81-82-040, 011/158-313

Комплетне ројеве и мед **продајем** непрекидно. Ковачевић. ☎ 063/842-61-87, 064/490-44-95

Продајем 15 друштава са кошницама на ЛР рамовима. Медић. ☎ 011/3173-180

Продајем 12 ДБ друштава на паши, ројеве. Глишић. ☎ 014/80-031, 063/8840-231

Продајем 22 кошнице са пчелама АЖ-10 и 12 ројева. Ђуровић. ☎ 022/612-452

Продајем канте за мед запремине 35 kg, тезгу за продају и шатор за вртање меда. ☎ 011/612-004

Књигу „Дарови природе – Апитерапијски приступ“ мр Жарка Степановића наручите на ☎ 011/595-004. Преко 10 књига попуст 20%.

СР - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
638.1

ПЧЕЛАР : часопис за пчеларство / главни и одговорни уредник Родољуб Живадиновић. - Год. 1, бр. 1. (јануар 1898) - . - Београд : Савез пчеларских организација Србије, 1898 - (Лапово : Колор прес). - 24 cm
Месечно
ISSN 0350-431X = Пчелар
COBISS.SR-ID 15913218

Zlatna pčela,
RIOS i
Kraljica meda
žele Vam srećne
Novogodišnje i
Božićne praznike,
kao i mednu i
uspešnu
2007. godinu

ЗНАЊИНА УЧЕНО

34210 Rača Kragujevačka, Karadončeva br. 2
tel. 034/752-189, 063/740-49-28, 063/721-05-55.

Zatvarač lota Cr-50 din ; Zn-25 din

Četka-130 din.

Žica Cr (0,4) 250/500 – 800 din.kg

AKCIJA ! SEZONSKO SNIŽENJE

Viljuška Cr-180 din.

Viljuška Zn-130 din.

Američki nož 150 din.

Kineska igla za
Presađivanje larvi
300 din.

Dimilica 100 Cr (kožni mehur) – 950 din.

Satna osnova 1kg-400 din.

Nož za otklapanje Cr-500 din.

EVROTOM

Posetite nas na

Novosadskom poljoprivrednom sajmu
od 12. do 19. maja 2007. godine. Izlažemo
ispred hale 8 na glavnom ulazu.

- IZRADA I PRODAJA SATNIH OSNOVA
- ZAMENA, OTKUP VOSKA I STAROG SAČA
- PČELARSKI PRIBOR I OPREMA
- KOZMETIKA I HUMANA MEDICINA
na bazi pčelinih biljnih aktivnih materija

SRIJHA I CRNA GORA, 22400 RUMA, Kraljevska 46
Telefon: ++381 22 479 549, Fax: ++381 22 471 675
BIO 76100 BRČKO, Semberka 12, Tel./fax: ++387 49 340 443
BUGARSKA, SOFIJA, Tel./fax: ++359 2 84 031 55
e-mail: evrotom@tutimail.com
http: www.evro-tom.com; http: www.evrotom.ba.rs